

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Praha, 2007

Hana Šimoníčková

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Současná sociální situace rodin v České republice

Present family social situation in Czech republic

Katedra: PSS

Studijní obor: HT-PSS

Typ studia: prezenční

Školitel:
PhDr. Anna Arnoldová

Autor:
Hana Šimoníčková

Praha 2007

Děkuji všem, kteří svými podněty přispěli k napsání této práce, zejména PhDr. Anně Arnoldové a dále lidem, kteří mi ochotně poskytli rozhovory pro empirickou část diplomové práce.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Současná sociální situace rodin v ČR napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a souhlasím s jejím prezenčním zpřístupněním v knihovně UK HTF.

V Praze dne 25. 3. 2007

Šimoníčková Hana

Obsah:

Úvod	5
1. Vývoj rodinné situace ve 20. století	6
1.1. Vymezení a ukotvení rodiny v deklaracích	8
2. Rodina a sociální stát současnosti	10
2. 1 Struktura sociálního zabezpečení v České republice	10
3. Systém dávek a služeb sociálního sociální zabezpečení	12
3. 1 Životní a existenční minimum	12
3. 2 Minimální mzda pro mladistvé	15
3. 3 Dávky nemocenského pojištění	15
3. 3. 1 Porodné	16
3. 3. 2 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	17
3. 3. 3 Peněžité pomoc v mateřství	17
3. 3. 4 Ošetřování člena rodiny	17
3. 3. 5 Dávky státní sociální podpory	18
3. 3. 5. 1 Přídavek na dítě	19
3. 3. 5. 2 Rodičovský příspěvek	20
3. 3. 5. 3 Sociální příplatek.....	20
3. 3. 5. 4 Příspěvek na školní pomůcky	22
3. 3. 5. 5 Příspěvek na bydlení	22
3. 4. Pomoc v hmotné nouzi	24
3. 4. 1 Příspěvek na živobytí	25
3. 4. 2 Doplatek na bydlení	26
3. 4. 3 Mimořádná okamžitá pomoc	27
3. 5 Sociální služby	28
4. Společné zdanění manželů	30
5. Příjmy a výdaje domácností během roku 2006	31
6. Subjektivní pohledy na životní úroveň	38
7. Pohledy na děti a jejich počet	41
8. Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek	45
8. 1 Otec a matka - práce a rodičovská dovolená	46
9. Služby péče o děti	48
10. Rozhovory s rodinami	50
10. 1 Položené dotazy	50
10. 2 Odpovědi	51
10. 3 Shrnutí	75
Závěr	78
Resumé.....	79
Literatura a seznam tabulek	81

Úvod

Rodina je prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, tvorbě lidského kapitálu, výchově a růstu budoucích generací. Jako taková je bezesporu základní a nevýznamnější jednotkou naší společnosti. Na její prosperitě závisí udržitelný rozvoj naší společnosti, rozvoj kulturní, sociální a ekonomický.¹ Rodiče svým vlivem určují životní dráhu dítěte - dítě si z rodiny odnáší představu o pracovním uplatnění, o manželství a rodině, o hodnotové hierarchii. Všechny vlivy do sebe vstřebává a to co vyhodnotí jako pozitivní pro jeho život, dál uplatňuje.² Proto se ve své práci budu zabývat finanční situací rodin a její podporou státem. V České republice se v současné době systém podpory rodin stále rozvíjí. Nejvíce informací člověk získá z internetových stránek ministerstva práce a sociálních věcí. Tam jsou také odkazy na další instituce a organizace, které se rodinnou problematikou zabývají. Problém je, že každá politická strana, která se ujme vlády vidí koncepty rodinné politiky jinak a tak se zákony neustále mění a novelizují a upravují. Mnohdy se už běžný občan nestihá zorientovat, kde a na co má vlastně nárok. Na následujících stránkách je přehled současného sociálního zabezpečení rodin a vývoj situace za poslední období. V praktické části je popsáno několik rozhovorů, ve kterých se snažím zjistit, zda vybrané rodiny s dětmi znají a využívají všechny pro ně dostupné dávky a služby státního sociálního zabezpečení, a jak se změnila jejich finanční situace po narození dětí. Především se mi jedná o rodiny s malými a více dětmi, kde musí být dobře propočteny příjmy a výdaje domácnosti tak, aby vše fungovalo.

¹ Národní zpráva o rodině, MPSV 2004 [online] (cit. dne 20.1.) dostupné na [www](http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf)

² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1.vydání Praha: Sociologické nakladatelství SLON 1993, str. 34-46

1. Vývoj rodinné situace ve 20. století

V novověké společnosti nastala řada změn od původního tradičního pohledu na svět. Postupně mizí typ patriarchální rodiny. Muž přestal být jediným živitelem rodiny. Ženy se dostávají více do popředí a probíhá proces jejich emancipace a zrovnoprávňování. Mění se samozřejmě i pozice a práva dětí. Pohled na výchovu dětí se pomalu liberalizuje. Postupně dochází k větší individualizaci člověka a jeho osobní zájmy stojí nad zájmy rodiny.

Naši zemi zasáhly ve 20. století dvě světové války a dlouhé období komunismu. To vše má samozřejmě velký dopad na stav rodinné situace. Mnoho rodin přišlo během válek o některého svého člena, nebo byl dlouhou dobu v období komunismu třeba vězněn.³ Ostatní členové se museli této nové situaci přizpůsobit a vyrovnat se s ní. Pokud se jednalo o otce rodiny, musel někdo jiný nahradit jeho funkci především vyživovací. Problém nastal i při vyvlastňování pozemků a majetku. Zmizel tradiční způsob obživy a lidé nastupovali do továren do pro ně nezvyklého náročného pracovního procesu. Tím docházelo i ke kolektivizaci výchovy dětí. Byly zřizovány jesle, školky a vše se institucionalizovalo. Rodina tak měla velmi omezenou působnost ve výchově, tuto funkci se rozhodl převzít stát. Snažil se postavit na nejvyšší místo svoje názory a ideály. Většina lidí tak žila trochu schizofrenním životem. Něco jiného se dělalo a říkalo na veřejnosti a jinak se mohl člověk chovat v kruhu rodiny.

Co se týkalo náboženství, hodnot a názorových postojů zůstávalo uvnitř mezi nejbližšími lidmi.

Po revoluci 1989 se politická situace a postavení státu zásadně změnilo. Vliv působení institucí na člověka- dítěte lze regulovat dle přání rodičů. Přesto dochází k většímu celkovému vlivu na rodinu a je více ohrožována její soudržnost. Již není společný „nepřítel“ stát a je větší nabídka a pluralita možností. Je zde větší tlak médií, konzumní orientace, rychlejší tempo a více stresu. Na tom se odráží i potřeba a schopnost jedince žít v nějakém trvalejším svazku nejen s partnerem, ale i s dětmi. Počet narozených dětí v České republice od roku 1990 trvale klesá. V roce 1996 se narodilo nejméně dětí od roku 1918. Srovnáme-li rok 1976 a 1996 vidíme, že počet narozených dětí je zhruba poloviční. Podle demografů odkládají mladí lidé nejen sňatky, ale zejména narození dítěte. Ještě nikdy v historii nezvládaly ženy tak dobře rozhodování o svých reprodukčních funkcích jako v posledních letech, což je patrné z výrazného poklesu nejen počtu dětí, ale i z počtu uměle přerušovaných těhotenství (rok 1966 - 65818, 1989 - 111683, rok 1995 - 49531). Podle výsledku výzkumu jen zanedbatelný počet

³ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vyd. Praha : SLON 1993, s. 34-46

dotázaných pokládá za ideální „nemít děti“. Z toho vyplývá, že význam dětí přesto v hodnotovém sloupci neklesá.

Sociologický výzkum prováděný v roce 1994 dle závazného modulu v rámci mezinárodního komparativního projektu Family - modul ISSP s výsledky analýzy zpracovanými na sociologickém ústavu AVČR došel k následujícímu závěru. Polovina mužů a žen se přiklání k modelu sociálních vztahů v rodině, v nichž jsou ženy pevně zakomponovány do struktury rodiny, a kde jejich hierarchie hodnot začíná a končí rodinou a dětmi. Má-li však stejná skupina tento model uvést do života, není schopna se zpravidla ubránit rozpolcenosti. Obvykle proto problém rozhodnutí o zaměstnanosti matky transformuje na nutnost dvou příjmů v rodině. Muži i ženy pokládají za samozřejmé, že do rodinného rozpočtu přispívají oba. V naprosté většině českých rodin je žena spoluživitelkou.⁴

Z výsledků šetření populačního klimatu „Mladá generace 1997“ zaměřeného na výzkum hodnotových orientací mladých (dokončený věk 18 - 29 let) svobodných lidí v České republice je zřejmé, že pro mladé lidi bylo sice velice důležité mít zajímavou a užitečnou práci, ale rodina a děti patřily jednoznačně pro většinu z nich mezi jedny z nejvyšších životních priorit. Mladí lidé považovali děti za přirozenou součást svého života a model dvoudětné rodiny zůstával stále zachován jako ideál. Naopak se nepotvrdil předpoklad o zvyšování chtěné a plánované bezdětnosti mezi mladými páry.

V bezdětných domácnostech ekonomicky aktivní osoby představují téměř 90 % všech členů domácnosti, zatímco v rodinách s dětmi jen 45 % (viz tabulka č.1) . Pokles průměrného počtu nezaopatřených dětí není tolik dynamický, a tak dochází k tomu, že v rodinách s dětmi začíná převažovat průměrný počet dětí nad průměrným počtem ekonomicky aktivních osob. Za zmínku dále stojí, že jak v bezdětných domácnostech, tak v rodinách s dětmi relativně roste průměrný počet ostatních osob i jejich podíl na všech členech domácnosti. Struktura domácnosti jako jeden z faktorů určujících životní úroveň domácnosti je v domácnostech s dětmi a bez dětí hodně jiná. Obecně je hlavním důvodem přítomnost dětí v rodině. V souhrnu mají domácnosti s dětmi v průměru přibližně 2krát více členů než ty bezdětné - 3,51 resp. 1,74. V tabulce je vidět vývoj za posledních 10 let.⁵

⁴ ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a měnící se gender role- sociální analýza české rodin*. Praha : Sociologický ústav AVČR. Pracovní texty, 1997, s. 29- 46

⁵ databáze českého statistického úřadu www.czso.cz [online] (cit dne 15. 12.) dostupné na [www: http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index](http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index)

Tabulka č. 1 Složení domácností zaměstnanců v letech 1996 až 2002

Průměrný počet	bez dětí			s dětmi		
	1996	1999	2002	1996	1999	2002
-členů	1,76	1,74	1,74	3,60	3,57	3,51
-ekonom.aktivních	1,62	1,57	1,54	1,72	1,65	1,59
-nezaopatřen. dětí	0,00	0,00	0,00	1,66	1,63	1,62
-ostatních osob	0,14	0,16	0,16	0,22	0,29	0,30

Zdroj: ČSÚ

V tabulce č. 2 vytištěné v národní zprávě o rodině 2004 dobře vidíme jaké byly částky státní sociální podpory pro rodiny v roce 2002 a jak se vyvíjejí dle počtu dětí.

Tabulka č. 2 Struktura dávek státní sociální podpory rodin s dětmi a s minimálními příjmy v závislosti na počtu dětí v roce 2002 (průměr na osobu a za rok v Kč a v %)

Dávky státní soc.podpory	1 dítě	2 děti	3 děti	1 dítě	2 děti	3 děti
	Kč			%		
-celkem	8 286	9 309	10 732	100,0	100,0	100,0
-přídavek na dítě	1 981	3 312	4 245	23,9	35,6	39,6
-sociální příspěvek	615	2 046	3 068	7,4	22,0	28,6
-rodičovský příspěvek	4 882	2 606	1 821	58,2	28,0	17,0
- jiné dávky	867	1 345	1 599	10,5	14,4	14,9

Zdroj: ČSÚ

1. 1 Vymezení a ukotvení rodiny v deklaracích

Ve Všeobecné deklaraci lidských práv přijaté na půdě Organizace spojených národů v roce 1948 se rodin týká především článek 16, jehož třetí odstavec stanovuje, že „*Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.*“ Závazného charakteru se tomuto právu dostalo v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (1967), který Československo ratifikovalo v r. 1976 (120/1976 Sb.). Jeho článek 23 obsahuje kromě práva na uzavření manželství a zajištění stejných práv manželů také povinnost společnosti a státu ochraňovat rodinu: „*Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má právo na ochranu společnosti a státu.*“

Z pohledu problematiky rodiny je dosud nejvýznamnějším dokumentem Evropská sociální charta (1961), která ve svém čl. 16 deklaruje právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu: „...s cílem zajistit nezbytné podmínky pro plný rozvoj rodiny, která je základní jednotkou společnosti, se smluvní strany zavazují podporovat ekonomickou, právní a sociální ochranu rodinného života takovými prostředky, jako jsou rodinné dávky, daňová opatření, poskytování bydlení pro rodiny, dávek novomanželům, a jinými vhodnými prostředky.“

2. Rodina a sociální stát současnosti

Podpora rodiny ze strany státu má v současné době v různých zemích několik modelů. U nás ve střední Evropě převažuje model německý, dále jsou to modely francouzský, anglosaský a skandinávský. Největší vstřícnost a podpora státu z hlediska sociální a daňové sféry je pro rodiny právě model německý. Je zaměřen na institucionální podporu rodiny a umožňuje větší skloubení rodinných a pracovních rolí. V ČR byla v 90. letech provedena reforma, kterou se vybuďoval samostatný pilíř sociální podpory. Tématu „rodinná politika“ se však konkrétně nikdo moc nevěnoval. Větší pozornosti se mu dostalo až od roku 2002. V současné době má MPSV samostatný odbor rodinné politiky a sociální práce. V krajských úřadech a obcích se problematikou rodin zabývá odbor sociální péče a zdravotnictví.

Na rozdíl od jiných států Evropy stále ještě nemáme jasnou koncepci rodinné politiky, ale máme řadu finančních forem a způsobů podpory rodin⁶ (zpráva 2004). Při konferenci „Fungující rodina - základní zdroj dlouhodobé ekonomické prosperity státu“ zaznělo dne 7. 4. 2003, že se nesmí podpora zúžit jen na ochranu práv dítěte nebo podporu ženy- matky. Je potřeba práce neziskového sektoru a meziřesortní spolupráce, protože rodinou problematiku nelze nijak zužovat a zaškatulkovat do jedné instituce. Celý jeden referát se zabýval komunální rodinnou politikou. Závěrem konference bylo řečeno, že města a obce se musí stát vhodným místem pro život dětí a rodin. Je třeba naplnit právo dětí na vzdělání a sociální podporu.

2. 1 Struktura sociálního zabezpečení v České republice

System sociálního zabezpečení je v ČR koncipován do třech nosných pilířů.

1. Sociální pojištění, které řeší sociální situace, na něž je možné se dopředu připravit odkladem části finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Jde např. o případy ztráty zaměstnání (pojištění v nezaměstnanosti, tj. příspěvek na státní politiku zaměstnanosti), ztrátu zdraví (zdravotní pojištění), krátkodobou ztrátu pracovní schopnosti (nemocenské pojištění), dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti (důchodové pojištění), ztrátu výdělečných schopností v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (úrazové pojištění). Jedná se

⁶ Národní zpráva o rodině, MPSV 2004 [online] (cit.20. 1.) dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf)

jak o krátkodobé sociální události (pracovní neschopnost, těhotenství a mateřství, ošetřování člena rodiny), které jsou řešeny nemocenským pojištěním, tak i o dlouhodobé sociální události (stáří, invalidita, ovdovění a osiřeni), řešené důchodovým pojištěním. Systém pojištění má 3 úrovně.

První úroveň systému je systém základní, který je povinný, definovaný státem a je státem také garantovaný. **Druhá úroveň** je založena na vztazích uvnitř sociálních skupin. Je založena na určité mezigenerační solidaritě. **Třetí úroveň** je pak založena na zcela individuálním přičinění a rozhodnutí každého občana. Prvky státní či kolektivní garance a solidarity zde neexistují vůbec nebo jsou potlačeny na minimum. Tento systém je založen většinou na komerčním principu, jakým je např. životní pojištění, stavební spoření, penzijní pojištění, nákup nemovitostí, akcií apod., a to eventuálně s určitou státní podporou.

2. Státní sociální podpora, ve které se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin. Jedná se o dávky podmíněné životním minimem a nebo nepodmíněné. Tuto problematiku řeší zákon č. 117/ 1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Více o druhém pilíři bude pojednáno v následujících kapitolách.

3. Sociální pomoc, která je poskytována občanům nacházejících se ve stavu sociální nebo hmotné nouze, který jim brání v uspokojování jejich potřeb v nezbytném či přiměřeném rozsahu. Sem patří celý systém sociálních služeb řešených zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhláškou č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Více je opět o tomto pilíři pojednáváno níže v kapitole sociální služby.⁷

⁷ KREBS, V. *Sociální zabezpečení. Sociální politika*, 1.vydání, Praha: Codex Bohemia 1997, str. 7-8

3. Systém dávek a služeb sociálního sociální zabezpečení

3.1 Životní a existenční minimum

Od 1. 1. 2007 se rozlišují dle nového zákona č. 110/2006 Sb., částky životního minima a existenčního minima. Existenční minimum je nový pojem. Dříve byl pouze pojem životní minimum, které se stanovovalo ze dvou částek - na osobní potřeby a na domácnost. Částky se pravidelně měnily a postupně zvyšovaly (valorizovaly).

V následující tabulce je vidět vývoj částek životního minima za posledních cca 15 let. Je vidět, že jednotlivé částky postupně narůstaly. To bylo samozřejmě ovlivněno celkovým nárůstem jak platů tak existenčních nákladů.

V obecném smyslu se **životním minimem rozumí takový soubor statků a služeb, který umožňuje jedinci, rodině nebo domácnosti uspokojovat potřeby v rozsahu, jaký společnost v dané etapě uznává za minimálně nezbytný.**

Částka ŽM jednotlivce činí *od 1. 1. 2007 měsíčně 3 126 Kč*. Za jednotlivce se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která není společně posuzována s jinými osobami.

Společně posuzované osoby:

částka ŽM osoby, která je posuzována jako první v pořadí, činí měsíčně 2 880 Kč; částka ŽM osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně:

- a) 2 600 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem (tj. dospělá osoba),
- b) 2 250 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- c) 1 960 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
- d) 1 600 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Existenční minimum je chápáno jako souhrn statků a služeb, bez jejichž uspokojení by došlo k ohrožení života a zdraví občana (v podstatě absolutní hranice chudoby). Na základě mezinárodních doporučení a ekonomických možností státu se navrhuje považovat za existenční minimum zhruba polovinu celkového průměrného čistého příjmu na osobu.

Částka existenčního minima osoby činí měsíčně **2 020 Kč** a nelze ho použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let.⁸

⁸ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 18. 2.) dostupné na [www. http://www.mpsv.cz/cs/3213](http://www.mpsv.cz/cs/3213)

Oficiální životní minimum plní dvě základní funkce:

- 1. funkce primární:** v subsystému sociální péče má zajišťovat *dočasnou ochranu před hmotnou a sociální nouzí*. Životní minimum vyjadřuje společensky uznanou hranici příjmů občana (společně hospodařící domácnosti), která umožňuje zabezpečit souhrn statků a služeb k dočasnému uspokojování základních potřeb na velmi skromné úrovni. Tato úroveň statků a služeb je považována za nezbytnou pro zařazení do normálního života. Vytváří tedy ochranu před dočasnou příjmovou nedostatečností na spodní hranici ještě přijatelné chudoby (horní hranice nouze),
- 2. funkce sekundární:** v subsystému SSP má *být kritériem pro adresné poskytování dávek*. Tato funkce je v současnosti vymezena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Část dávek SSP je poskytována v závislosti na poměru faktického příjmu občana (společně posuzovaných osob domácnosti) a výši ŽM odpovídající posuzovaným osobám. Na *poměru závisí jak vznik nároku na dávku, tak její výše*.

Tabulka č. 3 Vývoj částek životního minima do 31. 12. 2006 (NV- nařízení vlády)

Osoba, domácnost	Zákon č. 463/1991 Sb.	NV č. 81/1993 Sb.	NV č. 281/1995 Sb.	NV č. 123/1997 Sb.
	účinnost od 28.11.1991	účinnost od 1.3.1993	účinnost od 1.1.1996	účinnost od 1.7.1997
Částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb				
Dítě do 6 let	900	1 020	1 320	1 480
od 6 do 10 let	1 000	1 130	1 460	1 640
od 10 do 15 let	1 200	1 360	1 730	1 940
od 15 do 26 let (nezaopatřené)	1 300	1 470	1 900	2 130
Ostatní občané	1 200	1 360	1 800	2 020
Částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost				
Domácnost s 1 osobou	500	600	860	1 020
se 2 osobami	650	780	1 130	1 330
se 3 nebo 4 osobami	800	960	1 400	1 650
s 5 nebo více osobami	950	1 140	1 580	1 860

Osoba, domácnost	NV č. 56/2000 Sb.	NV č. 333/2001 Sb.	NV č. 664/2004 Sb.	NV č. 505/2005 Sb.
	účinnost od 1.4.2000	účinnost od 1.10.2001	účinnost od 1.1.2005	účinnost od 1.1.2006
Částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb				
Dítě do 6 let	1 600	1 690	1 720	1 750
od 6 do 10 let	1 780	1 890	1 920	1 950
od 10 do 15 let	2 110	2 230	2 270	2 310
od 15 do 26 let (nezaopatřené)	2 310	2 450	2 490	2 530
Ostatní občané	2 190	2 320	2 360	2 400
Částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost				
Domácnost s 1 osobou	1 580	1 780	1 940	2 020
se 2 osobami	2 060	2 320	2 530	2 630
se 3 nebo 4 osobami	2 560	2 880	3 140	3 260
s 5 nebo více osobami	2 870	3 230	3 520	3 660

Tabulka č. 4 Částky životního minima u společně posuzovaných osob od 1. 1. 2007

	I. osoba v pořadí	II. a další osoby v pořadí
osoba od 15 let, která není nezaopatřená	2 880 Kč	2 600 Kč
nezaopatřené dítě od 15 do 26 let		2 250 Kč
nezaopatřené dítě od 6 do 15 let		1 960 Kč
nezaopatřené dítě do 6 let		1 600 Kč

Životní minimum se valorizuje pravidelně každý rok k 1. 1. zvyšovat dle růstu spotřebitelských cen, pokud se zvýší alespoň o 5 %.

3. 2 Minimální mzda pro mladistvé

Minimální mzda je nejnižší přípustná výše odměny za odvedenou práci v pracovněprávním vztahu. Její základní právní úprava je stanovena zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb.) a nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí. Od 1. 1. 2007 je výše hrubé minimální mzdy 8000 Kč za měsíc, čili 48,10 Kč/hodinu. U zaměstnanců mladších 18 let nesmí stanovená týdenní pracovní doba překročit 30 hodin týdně, z toho plyne, že mladistvý zaměstnanec může dostat maximálně 80 % této částky (tj. 6400 Kč za měsíc).

3. 3 Dávky nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (např. nemoc, ošetřování člena rodiny apod.) zabezpečuje dávkami nemocenského pojištění. Základními právními předpisy jsou **zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců**, ve znění pozdějších předpisů a **vyhláška č. 31/1993 Sb., o posuzování dočasné pracovní neschopnosti pro účely sociálního zabezpečení**, ve znění pozdějších předpisů.

3.3.1 Porodné

Touto dávkou se rodině jednorázově přispívá na náklady, související s narozením dítěte. Jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a porodné jí nebo jiné osobě nebylo vyplaceno, má na něj nárok otec dítěte. Nárok na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Vyplacení dávky se řídí dle zákona č. 117/1995 Sb.

Částka porodného se postupně zvyšuje. V roce 2000 byla výše porodného na 1 dítě 6400 Kč. Od 1. 1. 2006 byla částka na 1 dítě 8750 Kč (2 děti/ 21000 Kč, 3 děti/ 52500 Kč). Od 1. 4. 2006 se částky zvýšily na 17500 Kč na 1 dítě (53120 Kč/ 2 děti a 79680 Kč/ 3 děti).

Touto dávkou se matce jednorázově přispívá na náklady, související s narozením dítěte. Jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a porodné jí nebo jiné osobě nebylo vyplaceno, má na něj nárok otec dítěte. Nárok na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Nárok na dávku lze zpětně uplatnit 1 rok ode dne porodu.⁹

Tab. č. 5 Výše porodného

Počet současně narozených dětí	Výše porodného v Kč k 1. 1. 2007
1 dítě	17 760
2 děti	53 120
3 děti	79 680
4 děti	106 240

⁹ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 8. 1.) dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp](http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp)

3. 3. 2 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (dále jen „VPTM“)

Pro tuto dávku platí zákon o nemocenském pojištění č. 54/1956 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Rozšiřují se pouze podmínky nároku na VPTM, kdy má tento nárok i zaměstnankyně, která kojí a je převedena na jinou práci, protože práce, kterou předtím konala, je podle zvláštních předpisů zakázána kojícím ženám, nebo podle rozhodnutí ošetřujícího lékaře ohrožuje její zdraví, nebo schopnost kojení. VPTM se vyplácí za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci (ustanovení na jiné služební místo). V době těhotenství nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu.

3. 3. 3 Peněžité pomoci v mateřství

Nárok na tuto dávku z nemocenského pojištění má matka, otec nebo manžel ženy, která dítě porodila. Dotyčný však musí být plátcem pojistného alespoň 270 dní za poslední dva roky. Výše peněžité pomoci v mateřství činí od prvního kalendářního dne 69 % denního vyměřovacího základu.

Při peněžité pomoci v mateřství trvá podpůrní doba 28 týdnů. Delší podpůrní doba (až 37 týdnů) platí pro osamělé ženy, které nežijí s druhem, anebo při vícedětných porodech. U žen, které převzaly dítě do své trvalé péče, činí podpůrní doba 22 týdnů, popřípadě i 31 týdnů, je však omezena i věkem převzatého dítěte, tj. dosažením osmi měsíců věku.¹⁰

3. 3. 4 Ošetřování člena rodiny

Jedna z dávek nemocenského pojištění, která náleží zaměstnanci (ženě nebo muži), jenž nemůže **pracovat**, poněvadž musí:

1. ošetřovat nemocné dítě mladší než 10 let, nebo
2. pečovat o dítě mladší než 10 let z toho důvodu, že
 - a) dětské výchovné zařízení, v jehož péči dítě jinak je, nebo škola, do které chodí, byly uzavřeny z nařízení příslušného orgánu, nebo
 - b) dítě nemůže být pro nařízenou karanténu v péči dětského výchovného zařízení nebo docházet do školy, nebo

¹⁰ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 5. 1.) dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/cs/7#sdnp](http://www.mpsv.cz/cs/7#sdnp)

c) osoba, která jinak o dítě pečuje onemocněla, nebo jí byla nařízena karanténa /karanténní opatření/, a proto nemůže o dítě pečovat, nebo

3. ošetřovat jiného nemocného člena rodiny, jestliže jeho zdravotní stav vyžaduje nezbytně ošetřování jinou osobou.

Podmínkou pro poskytování podpory při ošetřování člena rodiny je, že dítě nebo nemocný člen rodiny žije se zaměstnancem v domácnosti. Podmínka domácnosti se nevztahuje na ošetřování dítěte ve věku do 10 let rodičem.

OSVČ a příslušníkům ozbrojených sil a sborů se z jejich nemocenského pojištění **neposkytuje**. Rovněž nenáleží některým skupinám zaměstnanců, např. domácím zaměstnancům, zaměstnancům na nepravidelnou výpomoc, zaměstnancům činným na základě dohody o pracovní činnosti. Výše této dávky za kalendářní den činí 69 % denního vyměřovacího základu.

Podpůrčí doba činí **9 kalendářních dnů**, popř. 16 kalendářních dnů, jde-li o osamělého zaměstnance, který má v péči dítě do skončení povinné školní docházky.

3. 3. 5 Dávky státní sociální podpory

System státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

System dávek sociální péče reaguje na individuální situace občanů, vázané na věk, zdravotní stav či jiné vážné důvody. Rozhodování o jednotlivých dávkách je svěřeno úřadům práce, v Praze 22 městským částem. Základním pravidlem je, že nárok na dávky sociální péče mají při splnění podmínek osoby s trvalým pobytem.

Sociální příjmy se v domácnostech zaměstnanců podílejí na celkových příjmech přibližně 12 %. Pro rodiny s dětmi znamenají nejdůležitější zdroj sociálních příjmů dávky státní sociální podpory.

3. 3. 5. 1 Přídavek na dítě

Nárok na přídavek mají rodiny s příjmem do čtyřnásobku částky svého životního minima. Přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou poskytovanou rodinám s dětmi. Je poskytován ve třech úrovních, které závisí na příjmu rodiny zjišťovaném za předchozí kalendářní rok. Výše dávky je stanovena jako násobek částky životního minima dítěte a příslušného koeficientu.

Tab. č. 6. Nárok na přídavky na děti

Nezaopatřené dítě má nárok na přídavek	Výše přídavku vyjádřená násobkem částky ŽM dítěte	Příjem rodiny vyjádřený násobkem částky ŽM
ve zvýšené výměře	0,36	do 1,5
v základní výměře	0,31	nad 1,5 do 2,4
ve snížené výměře	0,16	nad 2,4 do 4,0

ŽM- životního minima

Výše přídavku na dítě podle věku nezaopatřeného dítěte a příjmu rodiny činí k 1. lednu 2007 měsíčně (v Kč)¹¹

Tab. č. 7. Výše přídavku na dítě v r. 2007

Věk nezaopatřeného dítěte	Výše přídavku na dítě dle úrovně výměry měsíčně v Kč k 1. 1. 2007		
	zvýšená	základní	snížená
do 6 let	576	496	256
6 - 15 let	706	608	314
15 - 26 let	810	698	360

¹¹ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 5. 1.) dostupné na www: <http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>

Konkrétní částky přídavků se v uplynulých letech zvyšovaly dle rostoucího životního minima, takže v roce 2006 platily např. tyto částky:

Tab. č. 8 Výše přídavku na dítě r. 2006

Věk nezaopatřeného dítěte	výše přídavku na dítě (Kč) při příjmu rodiny		
	do 1,1 ŽM	od 1,1 do 1,8 ŽM	od 1,8 do 3,0 ŽM
do 6 let	560	490	245
od 6 do 10 let	624	546	273
od 10 do 15 let	740	647	324
od 15 do 26 let	810	709	355

3. 3. 5. 2 Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, jestliže po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě do 4 let věku nebo do 7 let, je-li dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené nebo dlouhodobě zdravotně postižené. Podmínkou je, že dítě mladší 3 let nenavštěvuje jesle nebo obdobné zařízení vícekrát než 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě, které dovršilo 3 roky věku, může pravidelně navštěvovat mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně. Výše rodičovského příspěvku je stanovena ve výši částky odpovídající 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře za kalendářní rok, který o 2 roky předchází kalendářnímu roku, v němž se rodičovský příspěvek poskytuje. Pro rok 2007 se tedy vychází z průměrné mzdy roku 2005 a rodičovský příspěvek tak od 1. ledna do 31. prosince 2007 činí 7 582 Kč měsíčně.¹² Do roku 2004 byla výše příspěvku 2552 Kč. Od 1. 5. 2004 se částka zvýšila na 3573 Kč.

3. 3. 5. 3 Sociální příplatek

Nárok na sociální příplatek je vázán na péči o nezaopatřené dítě a na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v předchozím kalendářním čtvrtletí musí být nižší než 2,2 násobku životního minima rodiny. Splňuje-li v rodině podmínky nároku na sociální příplatek více osob nebo splňuje-li podmínky nároku na sociální příplatek více osob z důvodu péče

¹² internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 8. 1.) dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp](http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp)

o totéž dítě, **náleží sociální příplatek jen jednou**, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Příklad nalezneme v tabulce.

Tab. č. 9 Nárok na sociální příplatek pro rok 2007

Úplná rodina (oba rodiče) s počtem nezaopatřených dětí:	Hranice čistého příjmu v Kč měsíčně pro nárok na sociální příplatek od 1. 1. 2007:	
	1,0 násobek ŽM (maximální)	2,2 násobek ŽM (není nárok)
jedno do 6 let	7 080	15 576
dvě 5, 8 let	9 040	19 888
tři 5, 8, 12 let	11 000	24 200
čtyři 5, 8, 12, 16 let	13 250	29 150

Výše sociálního příplatku je odstupňována podle věku dítěte a příjmu rodiny. Sociální příspěvek se zvyšuje v případech, kdy dítě je dlouhodobě těžce zdravotně postižené, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě nemocné, zohledněny jsou také zdravotní postižení nebo osamělost rodiče. Vyšší sociální příspěvek se poskytuje i rodinám, kde se narodilo více dětí současně, a to v době do tří let jejich věku. Nově se sociální příspěvek zvyšuje i rodinám, kde dítě studuje na střední škole v denní formě studia nebo na vysoké škole v prezenční formě studia.

Tab. č. 10 Sociální příplatek dle věku dítěte pro rok 2007

Věk nezaopatřeného dítěte v rodině	Sociální příplatek při rozhodném příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí měsíčně v Kč k 1. 1. 2007		
	1,0 ŽM	1,6 ŽM	2,2 ŽM
do 6 let	873	437	146
6 - 15 let	1070	535	179
15 - 26 let	1 228	614	205

3. 3. 5. 4 Příspěvek na školní pomůcky

Dávka je určena ke krytí mimořádných výdajů rodin s dětmi, které začínají plnit povinnou školní docházku. Výše příspěvku na školní pomůcky činí 1000 Kč. Nárok na tuto jednorázovou dávku vzniká k 1. červnu dítěti nastupujícím do první třídy, pokud bylo přihlášeno k zápisu k povinné školní docházce a má nárok na přídavek na dítě za měsíc květen. Tato dávka je nově zavedena od 1. června 2006. Tudiž je to věc v sociálním zabezpečení naprosto nová.¹³

3. 3. 5. 5 Příspěvek na bydlení

Touto sociální dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník či nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem. Normativní náklady na bydlení jsou propočítány na přiměřené velikosti bytů pro daný počet osob v nich trvale bydlících.

a) normativní náklady v Kč pro nájemní byty - tab. č. 11

Počet osob v rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	nad 100 tis. obyvatel	50 000 - 99 999 obyvatel	10 000 - 49 999 obyvatel	do 9 999 obyvatel
1	3 339	2 893	2 659	2 518	2 460
2	4 926	4 233	3 913	3 721	3 640
3	6 764	5 858	5 440	5 188	5 083
4 a více	8 545	7 453	6 948	6 644	6 517

¹³ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 8. 1.) dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp](http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp)

b) normativní náklady v Kč pro družstevní byty a byty vlastníků- tab. č. 12

Počet osob v rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	nad 100 tis. obyvatel	50 000 - 99 999 obyvatel	10 000 - 49 999 obyvatel	do 9 999 obyvatel
1	2 236	2 236	2 236	2 236	2 236
2	3 362	3 362	3 362	3 362	3 362
3	4 730	4 730	4 730	4 730	4 730
4 a více	5 978	5 978	5 978	5 978	5 978

Jaké jsou bytové podmínky úplných rodin?

Výsledky sčítání obyvatelstva ukazují, že většina úplných rodin (se závislými dětmi nebo bez nich) žije samostatně v bytě, to znamená bez dalších domácností. (86 %) Dále vyplývá, že se v průměru zvětšila obytná plocha připadající na jednu osobu žijící v úplné rodině. Zvětšení průměrné obytné plochy je patrné u všech rodin bez ohledu na počet dětí. Stále však platí pravidlo, že každé další dítě přispívá ke snížení průměrné plochy bytu na osobu, respektive ke zvýšení průměrného počtu osob na jednu obytnou místnost. U rodin s dětmi má trend velikosti bytu z hlediska věku osoby v čele rodiny křivku ve tvaru U (do 40 let let bydlení v bytě s jednou nebo dvěma místnostmi, ve středním věku 40 - 60 let vícepokojové bydlení, u seniorů opět bydlení v menších bytech.)

Na rozdíl od situace v roce 1991 se v roce 2001 zmenšila velikost bytu měřená počtem obytných místností u rodin se dvěma a více dětmi, kde osobě v čele domácnosti bylo méně než 40 let, tj. u rodin s převážně malými dětmi Z hlediska kategorie bytu podle způsobu vytápění a rozsahu základního příslušenství (kategorie I. a. IV.) došlo v roce 2001 ke zlepšení úrovně bydlení v porovnání se situací v roce 1991.

Zvýšení podílu bezdětných párů v mladém středním věku bydlících v bytě s jinou cenovou domácností může přispívat k prodlužování bezdětnosti páru v tomto věku, neboť je k tomu vede tíživá bytová situace. Tyto domácnosti však tvoří pouze 1 - 2 % z celkového počtu.

Z hlediska věku osoby stojící v čele domácnosti bylo zaregistrováno významné snížení podílu samostatně bydlících rodin u věkové skupiny do 24 let a 25 - 29 let. Pokles byl rovněž zaznamenán ve věku 30 - 34 let. Podobně tomu bylo i u rodin se dvěma a více dětmi

v tomto věku. Tyto výsledky svědčí o problematické situaci mladých rodin s dětmi.¹⁴

Celkově je možné říci, že naprostá většina úplných rodin patří mezi tzv. čisté rodiny - bez další osoby v domácnosti. Je zde sice nepatrný nárůst počtu těchto osob, ale většinou se jedná pouze o jednu osobu - nejčastěji tchýni.

Srovnání výsledků sčítání 1991 a 2001 dále ukázalo, že se zvýšil počet úplných rodin bydlících v bytě ve vlastním domě nebo v osobním vlastnictví. Podle výsledků posledního sčítání bylo ve všech věkových skupinách mužů žijících v páru se závislými dětmi nejčastější vlastnické bydlení. Podíl tohoto typu bydlení se zvyšoval spolu s věkem muže.

3. 4. Pomoc v hmotné nouzi

Parlament České republiky schválil v březnu 2006 zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, který platí od 1. ledna 2007. Tento zákon ruší zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Původní zákon upravoval postup poskytování peněžitých nebo věcných dávek občanům, jejichž příjem nedosahuje částek **životního minima** a byli proto považováni za sociálně potřebné. Tato právní úprava byla přijata k zabezpečení článku 30, odst. 2 Listiny základních práv a svobod, uvozené ústavním zákonem Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky č. 23/1991 Sb., který stanoví: **”Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.”** Dle této Listiny základních práv a svobod je i náš stát povinen zajistit každému občanovi podmínky pro důstojný život. Institut sociální potřebnosti vždy vyjadřuje konvenčně přijaté a přiznané potřeby, tj. to, co společnost na daném stupni vývoje za potřebné definuje a je také schopna a ochotna poskytnout. Tyto životní potřeby, kterými jsou míněny potřeby biologické, psychické a sociální, jsou uspokojovány především příjmy z výdělečné činnosti, výnosy majetku a dávkami nemocenského a důchodového pojištění nebo jinými státními dávkami.

Zákon 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje sedm situací spojených s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi. Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou **příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc**. O dávce rozhoduje a zároveň ji vyplácí pověřený obecní úřad, v Praze 22 městských částí. Vychází se z principu, že každá

¹⁴ PALONCYOVÁ, J. *Domácnosti a rodiny podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů, VÚPSV Praha 2004* [online] (cit. dne 18.12.) dostupné na [www: http://www.vupsv.cz/paloncova_domacnosti.pdf](http://www.vupsv.cz/paloncova_domacnosti.pdf)

osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá. Úřad zhodnotí, zda žádající osoba nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty.

3. 4. 1 Příspěvek na živobytí

Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi, pokud její příjem/příjem společně posuzovaných osob nedosahuje částky živobytí. Částka živobytí se odvíjí od výše životního minima a stanoví se individuálně pro každou osobu na základě zhodnocení její snahy, možností a potřeb.

Tato základní dávka pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatečný příjem osoby či rodiny. V praxi to znamená, že pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem osoby či rodiny částky živobytí, vzniká této osobě či rodině nárok na příspěvek na živobytí.

Živobytí osoby či rodiny je stanoveno na základě posouzení, jaký má osoba či rodina příjem a zda si jej může zvýšit, na posouzení majetkových poměrů a na zhodnocení dalších okolností, které výši částky živobytí mohou navýšit (aktivní snaha najít si zaměstnání, dlouhodobé setrvávání ve stavu hmotné nouze, potřeba dietního stravování).

Částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima. Pokud osoba prokazatelně projevuje snahu o zvýšení příjmu vlastním přičiněním, bude úroveň jejího živobytí (před dalším možným navýšením) shodná s jejím životním minimem.

Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají.

Částka živobytí osoby činí:

- a) u nezaopatřeného dítěte částku životního minima, popřípadě zvýšenou kvůli dietnímu stravování,
- b) u osob, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, s výjimkou nezaopatřených dětí, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem,
- c) u osoby, která není uvedena v písmenu a) nebo b), částku existenčního minima, popřípadě zvýšenou o částky, pokud se dotyčná osoba snaží zvýšit si příjem např. vlastní prací, .

Částka živobytí společně posuzovaných osob činí součet částek živobytí osob, které jsou osobami společně posuzovanými.

3. 4. 2 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je dávka pomoci v hmotné nouzi (zákon 111/ 2006 Sb.), která pomáhá uhradit náklady za bydlení. Výše doplatku na bydlení se vypočte tak, že se od částky odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc) odečte částka, **o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob.**¹⁵

Chudoba nejvíce ohrožuje české rodiny se třemi a více dětmi a neúplné rodiny. Podle údajů zpracovaných MPSV na základě šetření Českého statistického úřadu z roku 2002 je ze všech obyvatel ČR ohroženo chudobou okolo osmi procent osob. Kdyby však neexistoval systém vyplácení důchodů a sociálních dávek, žilo by pod hranicí ohrožení chudobou celkem 39 procent lidí. Šestatřicet procent z celkem 244 tisíc příjemců dávek sociální potřeby čerpaly v 2003 právě rodiny s nezaopatřenými dětmi. Jde o dávky určené lidem na hranici chudoby, jako je například doplatek do životního minima. Podle zprávy UNICEF na tom Česko ale není tak špatně. Chudoba v ČR ohrožuje jen 6,8 procenta ze všech dětí. Ze sledovaných zemí tak skončila ČR na třetím místě. Méně chudých dětí mají jen skandinávské země. Většina z ohrožených českých dětí žije v takzvaných chudinských ghettech. Přesný počet lidí, kteří zde žijí, se dá jen těžko určit, ale pohybuje se to v několika desítkách tisíc lidí,“ řekl ČTK Martin Šimáček ze společnosti Člověk v tísni. Chudoba, která tyto rodiny ohrožuje, nepřináší jen materiální strádání, ale také omezení vzdělávacích šancí a riziko sociálního vyloučení, píše autoři koncepce rodinné politiky. „Děti v přeplněných bytech nemají podmínky k domácí přípravě do školy, často jim chybějí učebnice a pomůcky,“ souhlasí s MPSV Šimáček. Podle něj by školy v nejvíce ohrožených oblastech měly se situací chudých dětí počítat ve svých vzdělávacích programech. „Měly by zajistit dětem aktivity pro volný čas či místnost, aby přípravu na vyučování mohly dělat přímo ve škole,“ míní Šimáček.¹⁶

¹⁵ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz [online] (cit. dne 5. 1.) dostupné na [www: http://www.mpsv.cz/cs/5#dnb](http://www.mpsv.cz/cs/5#dnb)

¹⁶ Právo. Chudoba ohrožuje rodiny s dětmi článek ze dne 19.9.2005 [online] (cit. 19.1.200) dostupné na http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/19_9_2005_chudoba_ohrozuje_rodiny_s_detmi

3. 4. 3 Mimořádná okamžitá pomoc

Osobám, které se ocitnou v takových situacích, které je nutno bezodkladně řešit, je poskytována mimořádná okamžitá pomoc. Zákon vytypoval pět takových situací.

1. První situace může nastat v momentě, kdy osoby sice neplní podmínky hmotné nouze, ale hrozí jim vážná újma na zdraví v případě neposkytnutí pomoci okamžitě.
2. Druhá situace řeší pomoc osobám, postiženým vážnou mimořádnou událostí (živelní pohromy, vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení, požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie).
3. Třetí situace napomáhá osobám, které nemají dostatečné prostředky, k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. s úhradou poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků.
4. Čtvrtá situace pomáhá řešit osobám v hmotné nouzi potřebu nákupu předmětů dlouhodobé potřeby, např. rozbité pračky, ledničky, nebo uhradit odůvodněné náklady, vznikající v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí.
5. Poslední pátá situace pomáhá řešení situace osob, ohrožených sociálním vyloučením. Jde např. o osoby vracející se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí.

Pro jednotlivé situace, charakterizované pro mimořádnou okamžitou pomoc, jsou stanoveny odlišně výše částek, které v případě splnění stanovených podmínek občanovi náleží.

1. V případech, kdy hrozí osobě vážná újma na zdraví a tato osoba neplní žádné podmínky pro poskytnutí příspěvku na živobytí nebo doplatku na bydlení, náleží částka, doplňující příjem této osoby do výše existenčního minima.
2. V případě mimořádných událostí lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc až do výše patnácti násobku částky životního minima jednotlivce, tj. pro rok 2007 až do výše 46 890 Kč.
3. V případě úhrady nezbytného jednorázového výdaje se stanovuje výše mimořádné okamžité pomoci až do výše tohoto jednorázového výdaje.
4. V případě výdajů s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a odůvodněných nákladů spojených se vzděláním nebo zájmovou činností dítěte náleží částka do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše desetinásobku částky životního minima jednotlivce, tj. pro rok 2007 až do částky 31 260 Kč.

5. V případě mimořádné pomoci osobám ohroženým sociálním vyloučením, lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc ve výši 1000 Kč. V průběhu roku může být tato pomoc poskytnuta opakovaně, celková výše však nesmí překročit čtyřnásobek částky životního minima jednotlivce, tj. pro rok 2007 maximálně částku 12 504 Kč.

3.5 Sociální služby

Od 1. 1. 2007 vstoupil v platnost nový zákon č. 108/2006 o sociálních službách. Prostřednictvím sociálních služeb je zajišťována pomoc při péči o vlastní osobu, zajištění stravování, ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, ošetřování, pomoc s výchovou, poskytnutí informace, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, psycho- a socioterapie, pomoc při prosazování práv a zájmů. V zásadě se služby dělí na tři skupiny- sociální poradenství, služby sociální péče a prevence. Služby poskytují krajské a obecní úřady, MPSV a nestátní a neziskové organizace a fyzické osoby.

Rodin s dětmi se týkají především tyto služby:

- a) služba rané péče; služby rané péče se poskytují rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je osobou se zdravotním postižením nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého sociálního prostředí. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby a je poskytována především v domácnosti. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů a je poskytována bezúplatně;
- b) sociální poradenství; sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. Odborné sociální poradenství zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. azylové domy;
- c) nízkoprahová zařízení pro děti a mládež; nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní služby dětem a mládeži ohroženým sociálním vyloučením. Služba je určena rizikovým, neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi

sociálně - patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovaný většinovou společností. Základním prostředkem pro navázání kontaktu s cílovou skupinou je nabídka volnočasových aktivit. Cílem je zlepšit kvalitu života cílové skupiny předcházením, snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících s jejich způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů;

- d) sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého existují rizika ohrožení jeho vývoje nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů;
- e) azylové domy; azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba obsahuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při prosazování práv a zájmů, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Služba se poskytuje za úplatu.

Dalšími službami jsou sociální rehabilitace, sociálně zdravotní služby, osobní asistence, pečovatelská služba, průvodcovská, předčitatelská a tlumočnická služba, podporované bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, stacionáře denní a týdenní, telefonická krizová pomoc, kontaktní centra a další.¹⁷

¹⁷ internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz a zákon č. 108/ 2006 Sb.

4. Společné zdanění manželů

Od 1. 1. 2005 mají rodiny možnost využít zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů a na základě § 13 dělat výpočet daně ze společného základu daně tzv. společné zdanění manželů a nebo využít slevy na dani.

Společné zdanění je výhodné využít v případě, že jeden z manželů nemá zdanitelný příjem vůbec a nebo jejich výdělků jsou velmi rozdílné. Můžou si tak mezi sebe rozdělit společný základ daně a tím se celkově sníží jejich daňová povinnost. Nutnou podmínkou zákona je, aby manželé vyživovali alespoň jedno dítě žijící s nimi v domácnosti.

Slevu na dani lze využít ve dvou případech.

1. Jedná se o daňové zvýhodnění na vyživované dítě s poplatníkem v domácnosti. Daňové zvýhodnění na dítě se odčítá ve stanovené výši nikoliv od základu daně, ale přímo od vypočtené daně a nebo v jednotlivých kalendářních měsících u zaměstnanců od vypočtené zálohy na daň. V případě, že je u poplatníka s nižšími příjmy vypočtená daň nižší, než částka daňového zvýhodnění (slevy na dani), má poplatník nárok na vyplacení daňového bonusu.

2. Na manželku/manžela ve společné domácnosti, která/ý nemá příjmy vyšší než 38 040 Kč za kalendářní rok lze žádat odpočet daně, sleva na dani činí ročně 7 200,- Kč na vyživovaného partnera.

Přesné postupy pro výpočty společného zdanění a využití slev na dani jsou vždy na formuláři Přiznání daně z příjmu v příslušném roce, kdy chceme výhody využívat.¹⁸

¹⁸ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

5. Příjmy a výdaje domácností během roku 2006

V následující kapitole jsou tabulky, v nichž je vidět hospodaření s penězi v jednotlivých typech domácností během uplynulého kalendářního roku 2006. Charakter příjmu žen nemá v rodině funkci doplňkového příjmu, ale v naprosté většině českých rodin je žena spoluživitelkou. V pracovní sféře dominují muži, proto mají vyšší příjem v porovnání s ženami. Průměrný roční příjem ženské pracující populace je o 30 % nižší než populace mužské. Ve více než polovině českých rodin rozhodují o rodinném rozpočtu muž i žena společně.¹⁹

V tabulce č. 13 vidíme, že čisté peněžní příjmy v 1. pololetí 2006 jsou o něco málo vyšší než příjmy v 1. pololetí 2005. Jedinou výjimkou jsou rodiny s dětmi s minimálními příjmy. Tam se částka o něco snížila. Nárůst příjmů lze očekávat i v dalších letech, jde to ale v závislosti nárůstu spotřebitelských cen. Ve 2. tabulce je vidět, odkud zhruba jednotlivé typy domácností svoje peněžní příjmy mají. U rodiny s dětmi tvoří sociální příjmy zhruba 10 % celkových měsíčních příjmů.

¹⁹ ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a měnící se gender role- sociální analýza české rodiny*, Pracovní texty, Praha: Soc. ústav AVČR 1997, str. 29- 46

Tab. č. 13

**Čisté peněžní příjmy domácností v 1. pololetí 2005 a 2006
podle statistiky rodinných účtů**

měsíční průměr na celou domácnost

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Kč		Meziroční index v %		
	2005 1. pol.	2006 1. pol.	nominální	reálný při použití indexu ¹⁾	
				spotř.cen	život.nákladů
Dom. zaměstnanců celkem	23 738	26 209	110,4	107,3	107,5
Dom. zaměstnanců bez dětí	21 649	23 393	108,1	105,0	105,2
Dom. zaměstnanců s dětmi	25 872	29 025	112,2	109,0	109,2
Dom. sam. výdělečně činných osob	26 167	26 390	100,9	98,0	98,0
Domácnosti nezaměstnaných ²⁾	x	11 641	x	x	x
Dom. důchodců bez ek. aktivních členů	11 914	12 714	106,7	103,7	102,6
Rodiny s dětmi s min. příjmy	12 732	12 478	98,0	95,2	94,8
Domácnosti celkem	20 665	21 695	105,0	102,0	102,0

měsíční průměr na 1 člena domácnosti

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Kč		Meziroční index v %		
	2005 1. pol.	2006 1. pol.	nominální	reálný při použití indexu ¹⁾	
				spotř.cen	život.nákladů
Dom. zaměstnanců celkem	9 197	10 096	109,8	106,7	106,9
Dom. zaměstnanců bez dětí	12 831	13 919	108,5	105,4	105,6
Dom. zaměstnanců s dětmi	7 404	8 267	111,8	108,6	108,8
Dom. sam. výdělečně činných osob	8 883	8 853	99,7	96,9	96,9
Domácnosti nezaměstnaných ²⁾	x	5 619	x	x	x
Dom. důchodců bez ek. aktivních členů	8 023	8 500	105,9	103,0	101,9
Rodiny s dětmi s min. příjmy	3 764	3 856	102,4	99,6	99,1
Domácnosti celkem	8 856	9 437	106,6	103,6	103,6

měsíční průměr na spotřební jednotku³⁾

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Kč		Meziroční index v %		
	2005 1. pol.	2006 1. pol.	nominální	reálný při použití indexu ¹⁾	
				spotř.cen	život.nákladů
Dom. zaměstnanců celkem	11 821	12 956	109,6	106,5	106,7
Dom. zaměstnanců bez dětí	14 617	15 844	108,4	105,3	105,5
Dom. zaměstnanců s dětmi	10 159	11 296	111,2	108,1	108,3
Dom. sam. výdělečně činných osob	11 656	11 619	99,7	96,9	96,9
Domácnosti nezaměstnaných ²⁾	x	6 962	x	x	x
Dom. důchodců bez ek. aktivních členů	8 895	9 445	106,2	103,2	102,1
Rodiny s dětmi s min. příjmy	5 241	5 358	102,2	99,4	98,9
Domácnosti celkem	11 110	11 784	106,1	103,1	103,1

¹⁾ Počteno s využitím průměrného meziročního indexu spotřebitelských cen (102,9 %) a příslušných průměrných meziročních indexů životních nákladů pro jednotlivé sledované typy domácností - u domácností osob samostatně výdělečně činných byl použit průměrný meziroční index životních nákladů průměrných domácností

²⁾ Od roku 2006 nově sledovaný typ domácnosti, data za r. 2005 nejsou k dispozici (viz úvodní poznámku)

³⁾ Spotřební jednotky jsou definovány jako váhy podle stupnice OECD takto (počty členů se násobí následujícími koeficienty):
první dospělý v domácnosti = 1,0
každý další dospělý (osoba starší 13 let) = 0,7
každé dítě (13- ti leté nebo mladší) = 0,5

Tab. č. 14

**Struktura čistých peněžních příjmů domácností
v 1. pololetí 2006
podle statistiky rodinných účtů
(v %, na 1 člena domácnosti)**

Zpracováno z údajů ČSÚ	Pracovní příjmy	Sociální příjmy	Ostatní příjmy
Zaměstnanci celkem	81,0	11,7	7,3
Zaměstnanci bez dětí	81,1	13,1	5,8
Zaměstnanci s dětmi	80,8	10,5	8,7
Samostatně výděl. činní	86,4	10,3	3,3
domácnosti nezaměstnaných	27,9	59,3	12,8
Důchodci celkem	2,1	95,8	2,1
Dom. s dětmi s min. příjmy	46,3	45,2	8,5
Odhad pro prům. domácnost	66,0	28,0	6,0

V tabulce č.15 po srovnání 1. pololetí 2005 a 2006 vidíme, že celkové dávky státní sociální podpory jsou v roce 2006 nepatrně vyšší. Tím pádem se zvýšila i částka u jednotlivých vyplácených podpor.

Tab.č. 15

Dávky státní sociální podpory vyplacené v 1. pololetí 2005 a 2006

	1. pololetí 2005		1. pololetí 2006		Meziroční index v %	
	v mil. Kč	struktura v %	v mil. Kč	struktura v %	nominální	reálný ¹⁾
Dávky SSP celkem	16 592,6	100,0	16 990,9	100,0	102,4	99,5
<i>z toho:</i>						
Rodičovský příspěvek	6 249,2	37,7	6 678,8	39,3	106,9	103,9
Přídavek na dítě	5 668,4	34,1	5 632,7	33,2	99,4	96,6
Sociální příplatek	2 455,8	14,8	2 310,9	13,6	94,1	91,4
Příspěvek na bydlení	1 266,6	7,6	1 210,0	7,1	95,5	92,8
Porodné	441,5	2,7	615,7	3,6	139,5	135,6
Pohřebné	286,2	1,7	264,6	1,6	92,5	89,9
Dávky pěstounské péče	226,4	1,4	254,9	1,5	112,5	109,3
Příspěvek na péči o dítě v zařízení ²⁾	-	-	23,8	0,1	-	-
Příspěvek na školní pomůcky ³⁾	-	-	0,1	0,0	-	-
Příspěvek na dopravu ⁴⁾	-1,5	0,0	-0,6	0,0	-	-

¹⁾ při použití indexu spotřebitelských cen (102,9 %)

²⁾ příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc byl vyplácen od 1. 10. 2005 do 31. 5. 2006

³⁾ příspěvek na školní pomůcky je vyplácen od 1. 6. 2006

⁴⁾ příspěvek na dopravu byl vyplácen do 30. 6. 2004, v roce 2005 se jedná o dodatečné vratky

Poznámka: Údaje z podkladů ČNB o čerpání dávek (zahrnují i všechny dodatečně vyplacené dávky), propočty MPSV

Celková suma peněz vyplácená na dávky státní sociální podpory neustále roste. Z analýzy prováděné v roce 2002 vyplývá, že většina rodin pobírá alespoň jednu dávku státní soc. podpory. Přídavek na dítě, sociální příplatek a rodičovský příspěvek představují u valné většiny rodin polovinu a více jejich celkové sociální podpory. Nejčastěji pobíranou dávkou stále zůstává přídavek na dítě. Protože se jedná o testovanou dávku, která přísluší rodinám s příjmem do čtyřnásobku jejich životního minima, najdeme větší podíl rodin pobírajících přídavek v sociálních skupinách domácností s obecně nižšími příjmy. To znamená zejména v domácnostech zemědělců a dělníků. Celkově dávky čerpají nejčastěji neúplné rodiny a čisté úplné rodiny s jedním ekonomicky aktivním rodičem. Podíl rodin pobírajících dávky stoupá s rostoucím počtem dětí v rodině. Nezávisle na ekonomické aktivitě rodičů dostávají alespoň jednu z dávek sociální podpory všechny čtyřdětné a vícedětné rodiny. Na základě výsledků různých šetření se ale odhaduje, že právě nejchudší rodiny patří mezi ty, které svá oprávnění na dávky neuplatňují. Důvodů nečerpání dávek může být několik, od obecných postojů k životu na podpoře, přes chybějící informace o možnosti čerpání dávek, případně

neschopnosti získané informace vyhodnotit a k nezbytnosti komunikace s úřady, respektive úředníky.²⁰

Tabulka č. 16 ukazuje rozvrstvení sociálně potřebných osob v České republice. Procentuálně nejlépe jsou na tom v obou obdobích lidé žijící v Praze a Středočeském kraji. Nejvíce dávek státní sociální podpory pobírají lidé v Ústeckém kraji. Druhou nejhorší oblastí je kraj Moravskoslezský.

Tab. č. 16

**Vyplacené dávky státní sociální podpory připadající měsíčně na 1 obyvatele
v územním členění v 1. pololetí 2005 a 2006**

	1. pololetí 2005		1. pololetí 2006		Index v %	
	Kč ¹⁾	Relace v % (ČR = 100)	Kč ¹⁾	Relace v % (ČR = 100)	nominální	reálný ²⁾
Praha	181	67,0	189	68,5	104,4	101,5
Středočeský kraj	250	92,6	256	92,8	102,4	99,5
Jihočeský kraj	264	97,8	271	98,2	102,7	99,8
Plzeňský kraj	242	89,6	249	90,2	102,9	100,0
Karlovarský kraj	296	109,6	300	108,7	101,4	98,5
Ústecký kraj	335	124,1	341	123,6	101,8	98,9
Liberecký kraj	281	104,1	284	102,9	101,1	98,2
Královéhradecký kraj	268	99,3	274	99,3	102,2	99,4
Pardubický kraj	285	105,6	288	104,3	101,1	98,2
Vysočina	286	105,9	287	104,0	100,3	97,5
Jihomoravský kraj	272	100,7	279	101,1	102,6	99,7
Olomoucký kraj	290	107,4	295	106,9	101,7	98,9
Zlínský kraj	276	102,2	281	101,8	101,8	98,9
Moravskoslezský kraj	311	115,2	316	114,5	101,6	98,7
ČR celkem	270	100,0	276	100,0	102,2	99,3

¹⁾ počet obyvatel převzat z publikací ČSÚ "Stav a pohyb obyvatelstva v ČR v 1. pololetí 2005" a "Stav a pohyb obyvatelstva v ČR v 1. pololetí 2006";
jde o střední stavy obyvatel daného roku

²⁾ při použití indexu spotřebitelských cen (102,9 %)

Poznámka: Údaje z podkladů ČNB o čerpání dávek (zahrnují i všechny dodatečně vyplacené dávky), propočty MPSV

Poslední dvě tabulky č. 17 a 18 se věnují velikosti a struktuře výdajů domácností v 1. polovině 2006 ve srovnání s rokem 2005. Opět je vidět, že stejně jako příjmy, tak i výdaje se ve všech kategoriích v roce 2006 zvýšily. V poslední tabulce je jasně vidět ve srovnání jednotlivých typů domácností, kolik procent na jaké položky se z domácích výdajů peníze konkrétně dají.

²⁰ ETTLEROVÁ, S. *Příjmová diferenciacie rodin a domácností, vliv dávek státní sociální podpory na příjmy rodiny*, Praha: VÚPSV únor 2003, str. 33- 35

**Čisté peněžní výdaje domácností v 1. pololetí 2005 a 2006
podle statistiky rodinných účtů**

měsíční průměr na celou domácnost

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Kč		Meziroční index v %		
	2005 1. pol.	2006 1. pol.	nominální	reálný při použití indexu ¹⁾ spotř.cen	život.nákladů
Dom. zaměstnanců celkem	20 443	22 973	112,4	109,2	109,4
Dom. zaměstnanců bez dětí	17 844	19 682	110,3	107,2	107,4
Dom. zaměstnanců s dětmi	23 099	26 265	113,7	110,5	110,7
Dom. sam. výdělečně činných osob	24 542	24 809	101,1	98,2	98,2
Domácnosti nezaměstnaných²⁾	x	11 707	x	x	x
Dom. důchodců bez ek. aktivních členů	10 992	11 746	106,9	103,8	102,7
Rodiny s dětmi s min. příjmy	13 097	12 916	98,6	95,8	95,4
Domácnosti celkem	18 254	19 441	106,5	103,5	103,5

měsíční průměr na 1 člena domácnosti

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Kč		Meziroční index v %		
	2005 1. pol.	2006 1. pol.	nominální	reálný při použití indexu ¹⁾ spotř.cen	život.nákladů
Dom. zaměstnanců celkem	7 921	8 850	111,7	108,6	108,8
Dom. zaměstnanců bez dětí	10 576	11 711	110,7	107,6	107,8
Dom. zaměstnanců s dětmi	6 610	7 480	113,3	110,1	110,3
Dom. sam. výdělečně činných osob	8 331	8 323	99,9	97,1	97,1
Domácnosti nezaměstnaných²⁾	x	5 651	x	x	x
Dom. důchodců bez ek. aktivních členů	7 403	7 853	106,1	103,1	102,0
Rodiny s dětmi s min. příjmy	3 871	3 991	103,1	100,2	99,7
Domácnosti celkem	7 822	8 457	108,1	105,1	105,1

měsíční průměr na spotřební jednotku³⁾

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Kč		Meziroční index v %		
	2005 1. pol.	2006 1. pol.	nominální	reálný při použití indexu ¹⁾ spotř.cen	život.nákladů
Dom. zaměstnanců celkem	10 180	11 357	111,6	108,4	108,6
Dom. zaměstnanců bez dětí	12 049	13 331	110,6	107,5	107,7
Dom. zaměstnanců s dětmi	9 070	10 222	112,7	109,5	109,7
Dom. sam. výdělečně činných osob	10 932	10 923	99,9	97,1	97,1
Domácnosti nezaměstnaných²⁾	x	7 001	x	x	x
Dom. důchodců bez ek. aktivních členů	8 207	8 726	106,3	103,3	102,2
Rodiny s dětmi s min. příjmy	5 391	5 546	102,9	100,0	99,5
Domácnosti celkem	9 814	10 561	107,6	104,6	104,6

¹⁾ Propočteno s využitím průměrného meziročního indexu spotřebitelských cen (102,9 %) a příslušných průměrných meziročních indexů životních nákladů pro jednotlivé sledované typy domácností - u domácností osob samostatně výdělečně činných byl použit průměrný meziroční index životních nákladů průměrných domácností.

²⁾ Od roku 2006 nově sledovaný typ domácnosti, data za r.2005 nejsou k dispozici (viz úvodní poznámku)

³⁾ Spotřební jednotky jsou definovány jako váhy podle stupnice OECD takto (počty členů se násobí následujícími koeficienty):
první dospělý v domácnosti = 1,0
každý další dospělý (osoba starší 13 let) = 0,7
každé dítě (13- ti leté nebo mladší) = 0,5

Tab.č. 18

Struktura čistých peněžních výdajů domácností v 1. pololetí 2006 (v %)

Zpracováno z údajů ČSÚ	Spotřební výdání celkem	v tom:												Vydání neklasifikovaná COICOP ¹⁾
		Potraviny a nealko- holicke nápoje	Alkoho- lické nápoje, tabák	Odivání a obuv	Bydlení, voda energie, paliva	Bytové vyba- vení, zař.dom	Zdraví	Doprava	Pošty a tele- komu- nikace	Rekre- ace a kultura	Vzdě- lávání	Stravo- vání a ubyto- vání	Ostatní zboží a služby	
Zaměstnanci celkem	90,3	17,3	2,4	4,8	17,3	6,0	1,7	11,4	4,2	9,4	0,6	5,2	10,0	9,7
<i>rozdíl²⁾</i>	-3,5	-1,1	-0,2	-0,5	-0,5	-0,2	-0,1	+0,1	0,0	-0,7	-0,1	-0,1	-0,1	+3,5
Zaměstnanci bez dětí	90,5	16,4	2,8	4,4	19,0	6,5	1,9	11,8	4,1	8,6	0,1	4,4	10,5	9,5
<i>rozdíl²⁾</i>	-2,8	-1,0	-0,4	-0,5	0,0	-0,1	-0,1	+0,6	-0,1	-0,7	-0,1	-0,2	-0,2	+2,8
Zaměstnanci s dětmi	90,2	17,9	2,0	5,1	15,9	5,6	1,5	11,1	4,3	10,0	0,9	5,9	10,0	9,8
<i>rozdíl²⁾</i>	-4,0	-1,3	-0,1	-0,5	-0,8	-0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,6	-0,1	-0,1	+0,1	+4,0
Samostatně výděl.činní	94,6	18,7	2,5	5,7	17,7	5,6	1,7	10,4	4,9	10,6	0,9	5,4	10,5	5,4
<i>rozdíl²⁾</i>	+4,8	+0,9	+0,1	0,0	+0,9	+0,7	+0,1	+0,8	+0,4	-0,1	0,0	0,0	+1,0	-4,8
Nezaměstnaní	97,6	22,8	3,8	3,6	27,0	4,4	2,1	7,3	5,2	7,9	0,5	4,4	8,6	2,4
<i>rozdíl²⁾</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Důchodci celkem	92,1	22,7	2,7	3,1	27,5	6,7	3,3	4,8	4,1	7,5	0,0	2,2	7,5	7,9
<i>rozdíl²⁾</i>	-0,7	-2,1	+0,1	-0,1	+1,0	+0,7	+0,3	-1,4	-0,1	+0,2	0,0	-0,1	+0,8	+0,7
Dom.s dětmi s min.příjmy	98,7	26,3	2,1	4,5	26,4	3,6	1,7	6,4	5,1	6,9	0,9	5,5	9,3	1,3
<i>rozdíl²⁾</i>	+2,3	+0,3	0,0	-0,2	+1,5	-0,3	+0,3	+0,4	+0,4	-0,5	-0,1	-0,2	+0,7	-2,3
Domácnosti celkem³⁾	91,7	18,6	2,5	4,6	19,4	6,0	2,0	10,0	4,4	9,2	0,5	4,7	9,8	8,3
<i>rozdíl²⁾</i>	-1,1	-0,8	-0,1	-0,3	+0,4	0,0	0,0	-0,1	+0,1	-0,4	0,0	-0,1	+0,2	+1,1

¹⁾ výdaje na koupi,výstavbu,rekonstrukci domu a bytu a výdaje spojené s péčí o užitkovou zahradu a užitková zvířata

²⁾ rozdíl proti 1. pololetí 2005 v procentních bodech, domácnosti nezaměstnaných osob nebyly před rokem sledovány

³⁾ průměr zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů

Význam peněz, výdělku, majetku či rodinného příjmu pro českou rodinu nebyvale stoupl. Finance prostupují individuální či rodinné životy lidí bez rozdílu pohlaví. Je jimi utvářen sociální status i nová sociální diferenciacie české společnosti. Peníze mají vliv i na gender role v rodině.²¹

²¹ ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a měnící se gender role- sociální analýza české rodiny*, Pracovní texty, Praha: Soc. ústav AVČR 1997, str. 29- 46

6. Subjektivní pohledy na životní úroveň

Říjnový výzkum „Naše společnost 2006“ se věnoval mimo jiné tématu nouze. Dotazník obsahoval několik otázek zjišťujících ekonomickou situaci respondentů a položena byla i otázka zjišťující názory veřejnosti na důvody nouze lidí v České republice, v níž se respondenti vyjadřovali k platnosti jednotlivých možných příčin nouze předložených v seznamu na kartě. Tento text zahrnuje základní informace o výsledcích, porovnání za jednotlivé skupiny respondentů v souboru a časové srovnání.

Tabulka č.19 Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem? (v %)

	3/02	1/03	5/03	10/03	2/04	10/04	4/05	10/05	4/06	10/06
velmi obtížně	7	9	5	9	6	7	7	7	6	6
obtížně	15	13	11	17	9	14	13	12	13	14
spíše obtížně	36	39	38	39	44	39	41	37	41	38
spíše snadno	30	26	36	24	29	29	27	30	27	29
snadno	7	8	6	6	6	6	7	8	8	6
velmi snadno	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1
obtížně/snadno	58/38	61/35	54/43	65/31	59/37	60/36	61/35	56/40	60/36	58/36

Pozn. Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Podle vyjádření respondentů potíže při hospodaření se svými současnými příjmy má více jak polovina domácností (58 %) a snadno s nimi vychází pouze 36 % domácností – tabulka 19. Tabulka nám dále přibližuje časové srovnání. Stávající výsledek se však statisticky nijak výrazně neliší od výsledků z předcházejících šetření (z let 2004, 2005 a dubna 2006). Podrobnější prozkoumání dat ukazuje významné rozdíly mezi různými skupinami lidí. Potíže vyjít se svým příjmem mají více lidí se základním vzděláním (61 %) oproti lidem s vysokoškolským vzděláním (36 %). S obtížemi se mnohem častěji potýkají i lidé s deklarovanou špatnou životní úrovní (95 %) oproti lidem s deklarovanou dobrou životní úrovní (15 %). Se svým příjmem poněkud obtížněji vycházejí skupiny lidí jako jsou dělníci (74 %), nezaměstnaní (86 %), nepracující důchodci (72 %) a ženy na mateřské dovolené (82 %).

I když většina lidí mluví o tom, že jejich rodina není ani bohatá ani chudá, můžeme říci, že přímo o chudobě své domácnosti mluví spíše lidé s nižším vzděláním, lidé starší 60 let, nezaměstnaní, ženy na mateřské dovolené, nepracující důchodci a dělníci. Naopak o své domácnosti jako bohaté se v porovnání s ostatními vyjadřují lidé do 45 let, lidé s vysokoškolským vzděláním a samostatně výdělečně činní.²²

„Je Vaše domácnost bohatá nebo chudá? Velmi bohatá, poměrně bohatá, ani bohatá, ani chudá, poměrně chudá, velmi chudá?“

Tabulka č. 20 Subjektivní materiální status domácnosti (%)

	5/03	10/03	2/04	10/04	4/05	10/05	4/06
domácnost velmi bohatá	0	0	0	0	0	0	0
domácnost poměrně bohatá	5	7	5	4	6	8	7
domácnost ani bohatá, ani chudá	72	61	66	66	63	62	62
domácnost poměrně chudá	19	27	25	24	26	24	26
domácnost velmi chudá	3	4	3	5	4	5	4
BOHATÁ/CHUDÁ	5/22	7/31	5/28	4/29	6/30	8/29	7/30

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Z výsledků, které ukazuje tabulka č. 20, vyplynulo, že 7 % občanů považuje svoji domácnost za „poměrně bohatou“, zatímco 30 % ji označuje jako poměrně (24 %) či dokonce velmi (6 %) chudou. Tři pětiny dotázaných (62 %) pak svoji domácnost hodnotí jako „ani bohatou, ani chudou“. Tento výsledek se statisticky významně neliší od žádného z výsledků zaznamenaných v předchozích šetřeních od října 2003. V porovnání s květnem 2003, kdy byla respondentům otázka v této podobě předložena poprvé, je relativně vyšší podíl dotázaných, hovořících o své domácnosti jako o domácnosti chudé. Muži mají tendenci při hodnocení vlastní domácnosti častěji než ženy konstatovat, že je to domácnost bohatá, nikoli chudá. To může být způsobeno představou mužů o sobě samých jako o živitelích rodiny, kteří tudíž nechtějí hanit svou práci. Považují za svou povinnost zajistit rodině dobrý standard. Opačný pohled žen na finanční situaci rodiny může být způsoben jejich vyšší kritičností či vyššími finančními nároky. Ženy častěji vnímají manželství jako prostředek ke zlepšení životní úrovně. To je jeden z klasických genderově podmíněných a

²² ANDRÝSOVÁ, L. *Životní úroveň a důvody nouze*, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR- výzkum Naše společnost 2006, tisková zpráva Eu 61128 [online] (cit.20.1.2007) dostupné na http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100624s_eu61128.pdf

stereotypizovaných postojů – muž si zlepšuje své sociální postavení vzděláním, pracovní kariérou, žena si svou sociální pozici zvyšuje sňatkem s dobře situovaným mužem, který má povinnost se o ni starat a zajistit ji.²³

²³ KRÍŽKOVÁ, A, VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L. *Sociální kontext života žen pracujících v řídicích rolích*, Praha: Sociologický ústav AVČR 2002, str. 21-28

7. Pohledy na děti a jejich počet

Přechod k rodičovství je pravděpodobně nejvýznamnějším přechodem uskutečňovaným v rámci rodinného cyklu. Jedná se o přechod neodvolatelný, zároveň je to také přechod zlomový, těhotenství připraví ženu na mateřství fyziologicky, ne však sociálně. To vše je pod silným sociokulturním tlakem. V České republice byl podíl bezdětných žen relativně vysoký ve starších generacích (mezi lety 1910 a 1920 se pohyboval okolo 15 %, ve dvacátých letech pak okolo 10 %) a postupem času se snižoval až k hodnotám 6–7 % pro ženy narozené v 50. letech. Ve starších generacích bylo sice více bezdětných žen, ale zároveň v nich ostatní ženy rodily více dětí vyššího pořadí (v generaci 1919 bylo 12 % žen bezdětných, průměrný počet dětí připadající na jednu ženu s dětmi však byl 2,53)²⁴ Charakteristickým znakem změn plodnosti českých žen bylo směřování k nižší bezdětnosti a výraznější koncentraci na dvoudětný model rodiny. Většina dotazovaných se kloní k dvoudětnému modelu (67,3 %). Mít tři děti pokládá za ideální každý pátý dotázaný. Česká populace se ve svých názorech na počty dětí neliší od mezinárodního zkoumaného souboru 22 zemí. Krom Filipín a Izraele pokládají všichni ostatní za ideální mít dvě děti. Z hlediska složení domácností a rodin patří mezi nejtradičnější (ve smyslu preference manželství a dvou- a vícedětné rodiny) moravské kraje a kraje východních Čech, nejméně tradiční jsou naopak kraje severních Čech.

Dítě může být počato plánovaně, ale také neplánovaně, což může narušit představu o životní dráze nejen žen, ale i jejich partnerů. Z různých výzkumů je známo, že počet plánovaných dětí se obvykle nekryje s počtem dětí, které lidé mají. V České republice byla dlouhodobě více než polovina nevěst při sňatku těhotná, po celá 80. léta a v první polovině let devadesátých se podíl živě narozených dětí do 8 měsíců po sňatku ze všech živě narozených dětí prvního pořadí v manželství pohyboval okolo 55 %, ve druhé polovině 90. let pak postupně klesal až na úroveň 33 % v roce 2003 při současném nárůstu prvních dětí narozených mimo manželství. Celkový podíl narozených dětí mimo manželství v roce 2004 byl 30,6 % (oproti 9,8 % v roce 1991 a 5,9 % v roce 1981) a ze 77,0 % se jednalo o děti narozené svobodným ženám.

Již od počátku 90. let se potýkáme s rychlým poklesem porodnosti. Před několika lety dokonce klesla míra tzv. úhrnné plodnosti (počet dětí připadajících na jednu ženu) na číslo 1,13. Dnes, po několika letech mírného nárůstu, činí kolem 1,3 dětí na ženu. K udržení stabilní populace je potřeba alespoň čísla 2,1. V říjnu 2006 poprvé od roku 1993 převýšil

²⁴ RYCHTAŘÍKOVÁ, J. *České ženy : vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*, 1. vydání, Praha: Sociol. ústav AVČR 2003

počet narozených dětí počet lidí zemřelých.²⁵ Sice to bylo jen o pár stovek, ale alespoň v tomto v tomto roce jsme přestaly jako národ na chvíli vymírat. Děti dnes rodí matky z populačně silných ročníků z poloviny 70. let, které až dosud porody odkládaly do vyššího věku.

Vývoj porodnosti a plodnosti byl v 90. letech ze všech demografických procesů nejvýraznější a nejdiskutovanější. Až do roku 1996 významně klesal počet narozených dětí, v období 1997 - 2001 pak počet živě narozených dětí stagnoval na úrovni 90 tisíc ročně. V roce 2002 byl zaznamenán mírný nárůst na téměř 93 tisíc (tabulka 5), v roce 2003 se živě narodilo 93 685 dětí.²⁶

Průměrná domácnost zaměstnanců měla v roce 2003 2,78 členů, z nichž 1,57 členů bylo ekonomicky aktivních, dětí bylo průměrně 0,96. Zbytek do 2,78 tvoří ekonomicky neaktivní dospělí, kde určitou skupinou jsou důchodci a matky na mateřské dovolené. Průměrná domácnost zaměstnanců se v roce 2003 nelišila od průměrné zpravodajské domácnosti roku 2000. Děti se převážně nacházejí v rodinách s nižším příjmem.²⁷

Předkládaná studie je věnována analýze výsledků sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 v návaznosti na výsledky sčítání především z roku 1991.

Výrok „Lidé, kteří neměli nikdy děti, vedou prázdný život“. Velká část dotazovaných souhlasí. Oproti tomu v USA, V. Británii, Irsku, Nizozemí a dalších státech dotazovaní s tímto výrokem mnohem více nesouhlasí (60 %). Z toho plyne, že v České republice je zatím mnohem větší životní závislost na dětech. Na dětech závisí více ženy než muži, věnují jim více času a víc trpí, když děti nemají.²⁸

S výrokem „ Mít děti je příliš velké omezení svobody rodičů“ souhlasilo v průzkumu 24% mužů a 21% žen. Většina lidí s tím však nesouhlasí.

Americký sociolog Alvin Toffler (1980) hovoří ve své koncepci „třetí vlny“, která představuje nový typ civilizace charakteristický především bouřlivým rozvojem nových technologií (hlavně technologií informačních), o tom, že rodiny „třetí vlny“ již nejsou zakládány kvůli dětem, ale jsou to rodiny, v nichž jsou na prvním místě individualistické zájmy dospělých. Tento typ rodiny je tak méně stabilní oproti rodinám „druhé vlny“, která je charakteristická pro civilizaci měst a továren.

²⁵ BELLING V. *Přestanou Češi vymírat?* článek ze dne 9.10.2006 [online] (cit.18.12.2006) dostupné na [www: http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=970](http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=970)

²⁶ Národní zpráva o rodině, MPSV 2004 [online] (cit. dne20.1.) dostupné na [www http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf)

²⁷ JAHODA, R. KOFROŇ, P. *Domácnosti a sociální dávky v letech 2000-2003*, VÚPSV Praha, výzkumné centrum Brno 2005, str. 15-17

²⁸ ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a měnící se gender role- sociální analýza české rodiny*, Pracovní texty Soc. ústav AVČR 1997, 29- 46

Na ideální počet dětí má vliv také to, jakou formu partnerského vztahu jedinec preferuje. Dvoudětný model sice převažuje ve všech skupinách lidí, obecně však můžeme říci, že čím tradičněji se lidé chovají v partnerských vztazích, tím vyšší počet dětí pokládají za ideální. V průměru nejnižší ideální počet dětí uvádějí lidé, kteří jako způsob partnerského vztahu preferovali celoživotní nesezdané soužití. Zde může hrát svou roli i fakt, že nesezdaná soužití se vyznačují nižší stabilitou vztahu. Naopak nejvíce dětí si přáli ti respondenti, kteří chtěli vstoupit do manželství přímo bez předchozího neformálního soužití „na zkoušku“.

Pouze 9,4 % respondentek souhlasilo s názorem, že manželství je zastaralá instituce. Ženám, které měly vlastní děti (1 238), se nejčastěji narodily dvě děti (51 %), 31 % mělo jedno dítě a zbývajících 18 % tři a více dětí. Více vlastních dětí měly častěji starší ženy, počet dětí se pak snižoval v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání. Ženy bez maturity měly častěji tři a více dětí, naopak středoškolačky měly častěji pouze jedno dítě a méně dětí vyšších pořadí.

Pravděpodobnost narození třetího dítěte je u českých žen dlouhodobě nízká, v generačním pohledu ještě klesá. Při současné velmi nízké úrovni plodnosti a pokračujícím odkládání narození prvního dítěte do vyššího věku se tedy důležitou stává otázka, zda se naplní proklamované plánování dvoudětné rodiny a zda se ženám druhé dítě skutečně narodí. V kohortní perspektivě získané z dat sčítání byla pravděpodobnost narození druhého dítěte nejvyšší u žen narozených mezi roky 1945 a 1960. Výzkum FFS tuto skutečnost potvrdil. Ženy příslušející k mladším generacím měly oproti generacím 1952 - 1962 pravděpodobnost narození druhého dítěte signifikantně nižší (nejmladší ženy, kterým bylo v době výzkumu méně než 25 let dokonce o 60 %). Je to dáno také tím, že věk maximální plodnosti nejstarší generace spadal do první poloviny 70. let, kdy bylo populační klima v České republice příznivé. Největší pokles nastal u úplných rodin. Těch bylo v roce 2001 v České republice zjištěno 2 333 952, což představovalo 54,6 % všech cenзовých domácností (úplné rodiny s dětmi tvořily 25,5 %). Hlavním znakem změn ve strukturách cenзовých domácností mezi posledními dvěma sčítáními je snížení počtu (o 7,1 %) i podílu úplných rodin (o 7,4 procentních bodů z 62 % v roce 1991 na 54,6 % v roce 2001). Tento pokles je následkem poklesu počtu úplných rodin se závislými dětmi. Projevil se zde pokles úrovně sňatečnosti zaznamenaný v průběhu 90. let a také nedostatečná kompenzace ubývajících sňatků nesezdanými soužitími.²⁹

Vliv má také počet dětí v orientační rodině a náboženské vyznání. Vyrůstala-li žena s více sourozenci, má s vyšší pravděpodobností dvě děti. Také praktikující věřící mají vyšší pravděpodobnost narození druhého, ale i třetího dítěte. Vzhledem k tomu, že v rodinách

²⁹ PALONCYOVÁ, J. *Domácnosti a rodiny podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů, VÚPSV Praha 2004* [online] (cit. dne 18.12.) dostupné na [www: http://www.vupsv.cz/paloncova_domacnosti.pdf](http://www.vupsv.cz/paloncova_domacnosti.pdf)

věřících lidí je obecně více dětí, nejsou tyto údaje překvapující. Naopak při kontrole ostatních proměnných se významně neprojevil faktor vzdělání.

Při studiu vlivu vzdělání na to, zda se žena rozhodne mít třetí dítě či nikoli, došla Simona Pikálková u studovaného souboru žen k závěru, že pravděpodobnost mít třetí dítě prudce klesá spolu s rostoucím vzděláním ženy a u vysokoškolaček je tedy nejnižší.³⁰

³⁰ PIKÁLKOVÁ, S. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, Praha, sociolog.nakladatelství SLON 2000

8. Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek

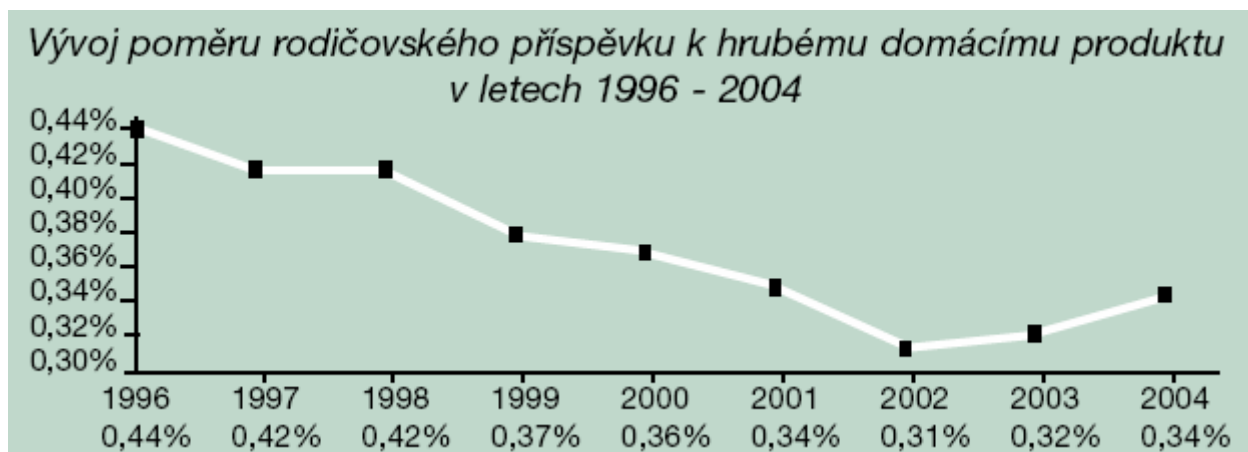
Rodičovská dovolená zajišťující po právní stránce stejné podmínky pro matky a otce existuje v ČR až od 1. 1. 2001. Dle zákoníku práce 262/2006 Sb. , § 196 se rodičovská dovolená poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte, a to v rozsahu, o jaký požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku 3 let. Oproti tomu v zákoně 117/1995 má rodič nárok na rodičovský příspěvek do 3 let věku dítěte (viz kapitola dávky soc. péče). Vzniká zde tedy rozmezí jednoho roku, kdy už rodič nemá nárok na rodičovskou dovolenou, ale ještě může pobírat rodičovský příspěvek. V tomto případě většinou žena požádá zaměstnavatele o neplacenou dovolenou v délce jednoho roku, aby mohla vyčerpat celý nárok na rodičovský příspěvek.

Co se týká nástupu do práce, tak v případě, že po třech letech nenastoupí zpět do zaměstnání, tak ztrácí nárok na své dřívější místo. Díky tomu tyto osoby, především ženy, dosahují velké až 10 % nezaměstnanosti ze všech nezaměstnaných žen. Je to z důvodu mnohdy již pokročilého věku a nebo ztráty aktuálního přehledu ve svém oboru. Tyto ženy řeší svoji situaci po prvním dítěti často nástupem na další rodičovskou dovolenou s dítětem druhým.

S otázkou rodičovské dovolené souvisejí i opatření týkající se starobního důchodu. V České republice je u žen standardní věk odchodu do důchodu stále, i přes jeho průběžné zvyšování, odstupňován podle počtu vychovaných dětí. Pečuje-li o dítě ve věku do 4 let žena, je účastna důchodového pojištění, aniž by podávala přihlášku k účasti na pojištění. Svou péči o dítě prokáže až při podání žádosti o důchod. Přihlášku k účasti na pojištění z důvodu péče o dítě podává pouze muž, a to nejpozději do dvou let od skončení této péče. Ve vztahu k důchodovému věku pro nárok na starobní důchod jsou tedy muži více znevýhodněni.³¹

³¹ Národní zpráva o rodině, MPSV 2004 [online] (cit. dne 20.1.) dostupné na [www](http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf)

Tab. č. 21

8. 1 Otec a matka- práce a rodičovská dovolená

Výzkumy, které byly zaměřeny na rodičovství - v 60. a ještě na počátku 70. let - pojímaly ženu jako osobu, která má výsadní a nezastupitelnou roli v péči o dítě, která je hlavním, nejdůležitějším činitelem v jeho socializaci. Přímá pozornost roli muže v rodině začala být věnována až ve druhé polovině 70. let. V odborné literatuře konce 70. a počátku 80. let byl zachycen posun, který nastal v chápání stereotypu muže-otce – od „tradičního“ pojetí muže, angažujícího se především v práci, otce, který v rodině spíše není, než je, k tzv. angažovanému či aktivnímu otci. Termín „nový otec“ se používá v mnoha sociologických výzkumech. Otec je brán stejně schopný ve starání se o děti, výchovu a další činnosti jako žena-matka.³²

Instituce rodičovské dovolené a možnost jejího využívání otci se v Evropě prosazovala postupně. Ve všech západoevropských státech může být rodičovská dovolená čerpána oběma rodiči, tzn. rovný přístup k ní je z legislativního hlediska umožněn jak matce, tak i otci. Přesto je její čerpání v praxi ve většině zemí téměř výlučnou záležitostí žen a muži na rodičovské dovolené tvoří nejčastěji zhruba 1-2 %. Výjimkou jsou skandinávské země. V roce 2004 pobíralo v ČR rodičovský příspěvek 3 234 mužů, což bylo zhruba 1 % ze všech osob pobírajících tento příspěvek. Otcově, ať už se jedná o otce na rodičovské dovolené nebo o muže pečující celodenně o dítě ve věku do 4 let alespoň po dobu jednoho měsíce, kteří nejsou na rodičovské dovolené, začínají většinou o své dítě pečovat v době, kdy je starší dvou

³² MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině; demokratizace sféry soukromé*, Praha: Sociologický ústav AVČR 1999, str. 18- 22

let. V průzkumu VÚPSV (Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů) z 30 dotazovaných ohledně vzdělanosti zhruba polovina mužů na rodičovské dovolené měla základní nebo středoškolské vzdělání bez maturity, druhá polovina měla středoškolské vzdělání s maturitou. 19 partnerů mělo stejné vzdělání jako jejich partnerka, v 10 případech měla partnerka vyšší vzdělání než její partner a pouze 2 muži měli vyšší vzdělání než jejich partnerka. Zajímavé je, že se ve výběrovém souboru vyskytly pouze 3 ženy s vysokoškolským vzděláním, jejichž partner pečoval o jejich dítě, avšak ani jeden muž s vysokoškolským vzděláním. Nejvíce respondentek, které jejich partner v péči o dítě zastoupil, mělo středoškolské vzdělání s maturitou.³³

Ženy se častěji než muži orientují na sféru rodiny, respektive jsou k tomu jak životními okolnostmi, tak vžitou tradicí více nuceny než muži. Z hlediska populace jako celku se však dá tvrdit, že na rodinu se orientuje nadpoloviční většina mužů a žen. Preference rodiny či práce významně závisí na sociální pozici. Čím vyšší sociální pozice, tím silnější preference práce a naopak. Muži si většinou přejí, aby žena byla doma co nejvíce. Kdyby záleželo jen na nich, pak by většina žen pracovala na plný úvazek jen před sňatkem a po odchodu dětí z domova. To je model, který tak kritizují ženy ze západních zemí, protože znamená naprostou ztrátu kontaktů, kontinuity, kvalifikace a kariéry. Částečný úvazek ženy mnohdy deklasuje na úroveň pomocných pracovních sil, které zaměstnavatel propustí, kdykoliv potřebuje snížit náklady. V české společnosti došlo v průběhu vývoje k rozbití představy, že muž má být schopen uživit rodinu. Většina českých rodin funguje na "modelu dvoupríjmové domácnosti". S tím souvisí skutečnost, že rodina, která je závislá pouze na jednom příjmu (ať je jeho nositelem muž nebo žena), se obvykle propadá do pozice nízkopříjmové domácnosti, se všemi negativními dopady na životní úroveň. Z výsledků průzkumu vyplývá, že česká populace trpí rozpolceností. Na jednu stranu je zde model tradiční, který by chtěli uchovat-muž vydělává a žena se stará o domácnost. Na straně druhé je model - oba vydělávají, žena se stará o domácnost, muž jí pomáhá, podle toho, jak se uvnitř v rodině sami dohodnou. Přesto, že muži vydělávají obvykle více než ženy, nejsou těmi, kdo má hlavní a jedinou moc jak s penězi v rodině naložit.³⁴

³³ PŘÍHODOVÁ, K. *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů Zpráva z výzkumu realizovaného jako součást projektu Programu Iniciativy Společenství EQUAL, Role rovných příležitostí pro ženy a muže v prosperitě společnosti (Půl na půl)* Praha: VÚPSV 2006, str. 46- 53

³⁴ KRÍŽKOVÁ, A, VÁCLAVÍKOVÁ- HELŠUSOVÁ, L. *Sociální kontext života žen pracujících v řídicích rolích* Praha: Sociologický ústav AVČR 2002, str. 21-28.

9. Služby péče o děti

Vzhledem ke snížené porodnosti, prodloužení rodičovské dovolené, klesl počet dětí navštěvující jesle a předškolní zařízení. Před rokem 1990 bylo zřizovatelem jeslí Ministerstvo zdravotnictví, v současnosti jsou všechna tato zařízení nestátní. Zřizovateli jeslí byly v roce 2003 obce (95 %) a jiné právnické či fyzické osoby (5 %). V roce 2003 bylo v České republice funkčně provozovaných 60 jeslí, resp. zařízení předškolní péče o děti ve věku do 3 let, nejčastěji formou městských jeslí. Postupně se začíná rozšiřovat síť mateřských center pro děti od 1,5 do 3let, kde je nabízen program jak pro matky s dětmi nebo pro děti samostatně. Lidé v horší sociální situaci využívají spíše jesle. Mateřská centra a zájmové kroužky navštěvují děti z lépe situovaných rodin, protože tyto služby bývají více finančně náročné.

Co se týká mateřských škol, tak ve školním roce 2002/03 bylo v České republice funkčně provozovaných 5 552 mateřských škol pro 278 859 dětí ve věku od 3 let do nástupu do školy. Velká část mateřských škol disponuje vlastní právní subjektivitou, v malých obcích se často slučují se základními školami. Financování mateřských škol je vícezdrojové, podílejí se na něm obce, krajské úřady a rodiče. Příspěvek rodičů nesmí překročit 30 % nákladů vynaložených na jedno dítě. Zatímco předškolní vzdělávání v mateřských školách ve školním roce 2002/ 03 pokrývalo 76 – 95 % dětí podle věku z kategorie 3 až 5letých, školní družiny zřizované při základních školách navštěvovalo 39 % žáků 1. stupně ZŠ. V rámci průzkumu Naše společnost byla zjišťována možnost hlídání dětí na pracovišti. Tato služba existuje pouze ve 2 % případů, v 8 % by zavedení bylo možné, většina respondentů (83 %) však zavedení hlídání dětí na pracovišti považuje za nemožné. Současný trend ve využívání institucionalizované péče o nezletilé děti směřuje k využívání většího počtu odlišných institucí poskytujících péči o dítě. Využívání tzv. au-pair není v České republice v porovnání s jinými státy Evropy zatím moc rozšířené. S největší pravděpodobností právě z důvodu finanční nedostupnosti.³⁵

Pečovatelská služba je poskytována rodinám, jejichž situace vyžaduje pomoc další osoby. Poskytuje se buď v domácnosti nebo v zařízeních sociálních služeb. Další osoba pomáhá při běžném chodu domácnosti a zvládání obstarávání denních potřeb dětí. Prakticky se může jednat třeba o doprovázení dětí do školy a na kroužky nebo o nákup a žehlení. Dle zákona 108/ 2006 může ještě rodina v případě, že dítě je zdravotně postižené nebo v nepříznivé sociální situaci využít služeb rané péče. V rámci této péče jsou poskytovány

³⁵ Národní zpráva o rodině, MPSV 2004 [online] (cit. dne 20.1.) dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf

výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Dále rodiny v dlouhodobé krizové sociální situaci mohou využívat sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.³⁶

³⁶ zákon 108/ 2006 Sb. o sociální službách

10. Rozhovory s rodinami

Cílem rozhovorů je zjistit, zda vybrané rodiny s dětmi znají a využívají všechny pro ně dostupné dávky a služby státního sociálního zabezpečení, a jak se změnila jejich finanční situace po narození dítěte. Provedla jsem celkem 15 rozhovorů a všem pokládala stejné otázky:

10. 1 Položené dotazy

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?
2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?
3. Plánujete mít ještě nějaké děti?
4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?
5. Pokud ano, tak který?
6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)
7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?
8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?
9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?
10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?
11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?
12. Které Vám konkrétně chybí?
13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?
14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?
15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?
16. Které z nich konkrétně využíváte?
17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?
18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?
19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?
20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

10. 2. Odpovědi

1. rodina rozhovor ze dne 6. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Máme jednu holčičku, které je 8 měsíců.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ano.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ano.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Pouze v případě, že bych měla nabídku hodně zajímavé, kreativní a dobře finančně ohodnocené práce – v současné době, ale o ničem takovém neuvažuji. Taky nevím, jak by k takové skutečnosti přistoupil Honzův zaměstnavatel.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

OK

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

V současné době pobírám rodičovský příspěvek asi 7500,- což je asi o 8000,- čistého míň, než když jsem pracovala.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Určitě bych chtěla dětem zajistit nějaký standart, aby mohly chodit na různé volnočasové aktivity apod., na druhou stranu si nemyslím, že děti musí mít všechno, na co ukáží. Myslím si, že bychom se museli mít výrazně hůř, abych svoji představu o počtu dětí přehodnotila.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídavku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne, svoji představu o počtu dětí bych nezměnila.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Po zvýšení rodičovské příspěvku, to je únosné. I když je paradoxní, že víc peněz má bezdětný pár, než pár, kde je jeden z rodičů na rodičovské dovolené.

12 Které Vám konkrétně chybí?

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Zatím ne. O jeslích rozhodně neuvažujeme, o školce časem, tipuji tak od 4 let? Poslední rok školky před nástupem do školy je stejně povinný a hradí ho stát, což je fajn.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Pevně doufám, že ano.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Rodičovský příspěvek a dostali jsme samozřejmě i porodné, dávky, které jsou vázány příjmově se nás netýkají – např. přídavek na dítě apod.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne nevyužívám, jestli máš na mysli soc. služby – viz nový zákon o soc. službách.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

To co jsem doposud potřebovala jsem věděla, nebo ze obrátím na kolegy z MPSV, popř. se zeptám přímo na úřadě, no a samozřejmě taky na internetu.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Tipla bych si, že jsme trochu lepší střed.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ano i když teď mám míň, když jsem na mateřské. Jenže je to samozřejmě dané i celkovou rodinnou situací, začínala jsem se osamostatňovat s částečným sirotčím důchodem, takže s přechodem do zaměstnání jsem si samozřejmě polepšila.

2. rodina rozhovor ze dne 1. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

2 děti, 4 a 3/4 roku

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne, plánujeme více než jsme měli oba sourozenců.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ano, ještě dvě.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ne.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Dobře, když není nějaký nečekaný větší výdaj (oprava auta, rozbita lednice...)

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

8000,-

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Momentálně ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Bylo by to příjemné, ale nehrálo by to hlavní roli při rozhodování.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne.

12 Které Vám konkrétně chybí?

Brala bych, kdyby roky prožité na mateřské dovolené s dětmi se mi počítaly do důchodu a zároveň, díky tomu, že vychovávám společnost do budoucna pracující lidi, kteří budou vydělávat státu, měla s manželem jistý důchod nebo jiné výhody, oproti bezdětným jedincům, párům, rodinám...

Těž bychom brali (s manželem, který vydělá většinu peněz v rodině), kdyby se mohl rozhodnout aspoň o nějaké části daně, které odvádí státu, jak s nimi bude naloženo (např. 10 % církvi, 5 % konkrétnímu státnímu výzkumnému ústavu).

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ano, do mateřské školy.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Osamostatnění, získání sociálních i jiných dovedností, které jim doma nemůžu nabídnout.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Aktuálně ne, zjišťovala jsem si je před 3 lety a neměli jsme z hlediska příjmu na nic nárok.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Žádný.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne, pouze má manžel penzijní připojištění, životní pojištění a děti stavební spoření, ale nevím zda to patří do této oblasti neboť je to naše iniciativa a ne statní sociální zabezpečení...

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Informace vyhledáváme na internetu.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Naši domácnost považujeme průměrnou.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Nezlepšuje, ale ani nezhoršuje. (máme vysoké poplatky za bydlení a služby, i když manžel vydělává více než třeba před 6 lety i poplatky spojené s bydlením se během těchto let zvýšily)

3. rodina rozhovor ze dne 6. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Máme 6 dětí. (14, 12, 10, 8, 4 let a 4měsíce)

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne. Já jsem jedináček, manželka má 1 bratra.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne, ale může to být za rok jinak.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ne. I když je pravda, že jsme de facto oba živnostníci, takže se často střídáme. Tedy s výjimkou kojení.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Mizerně.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Příjem OSVČ je nevyrovnaný, takže na tuto otázku nemohu přesně odpovědět.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Určitě.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne, tato volba je nezávislá na státních příspěvcích. V rovině duchovní jde o soukromou záležitost. V rovině materiální souvisí spíše s vlastním příjmem a z něj plynoucí nedořešenou bytovou situací.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Podle mne nevhodně položená otázka, alespoň z pohledu živnostníka. Neboť snížení daňových sazeb a tzv. pojištění (zdravotní, sociální) je přínosnější, než zvyšování dávek. Stejně tak mi připadá lepší nový systém "daňových bonusů" v systému daně z příjmu, než zvyšování dětských přídatků a rodičovských příspěvků. Jen je mrzuté, že lze daňově uplatnit maximálně pět dětí.

12. Které Vám konkrétně chybí?

Myslím, že jsem odpověděl v bodě 10. Nechybí mi dávky, ale chci, aby mi systém neházel "klacky pod nohy" za to, že se snažíme uživit sami.

Mně totiž ani tolik nescházejí další a další dávky, jež jsou stejně často zneužívány, ale představuji si podporu jednak v oblasti daňové (snížení obecné daňové zátěže od DPH a spotřebních dani až po takové detaily, jako jsou nesmyslné daně - silniční, dědická, darovací apod., proč by třeba nemohla být odpočítána DPH u automobilu pro početné rodiny, když si ji mohou odečíst osoby ZTP, proč lze uplatnit daňový bonus nejvýše na pět dětí, sem bych zařadil situace, kdy je "rodinné vstupné" do Zoo, muzeí a jiných státních a obecních podniků stanoveno jako směšných "2+2", kdy cesta vlakem s dětmi vyjde levněji, když je počítám za skupinu dospělých atd.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ne. Neposíláme. V minulosti jsme posílali děti do školky, ale dnes bych už takovou chybu neudělal.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Domníval jsem se, že děti se potřebují "otrkat v kolektivu". Dnes zjišťuji, že v rodině s více dětmi se otrkají dost i bez podobných institucí.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Myslím, že ano. Zním všechny běžné dávky a některé z nich i pobírám. Neběžnou peněžní podporu, např. příspěvky na letní tábory apod. živnostník nezíská.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Přídavky na děti, rodičovský příspěvek a sociální příplatek. Příspěvek na bydlení nám podle letos inovovaného systému nenáleží. Jde opět o příznačný trest majitelů nemovitostí, tedy lidí, jež se starají sami...

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Na obecním úřadě.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Vyjádřeno materiálně, tedy příjmem na hlavu, jsme samozřejmě hluboko pod příjmem často mediálně litovaných důchodců. Což není stížnost. V porovnání vztahovém, ve způsobu trávení volného času se považuji za velmi bohatou rodinu.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Snad to souvisí i s celkovou ekonomickou situací země, snad s "honem na živnostníky", který tady rozjely socialistické vlády, nevím, ale naše finanční situace se rychle zlepšovala do roku 2001, od té doby stagnuje. Situace živnostníka je jiná, já mohu mít jeden měsíc příjem padesát tisíc a další zase ztrátu ve stejné výši.

4. rodina rozhovor ze dne 6. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Máme 3 děti (14, 12 a 6 let).

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ano.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne, už žádné děti neplánujeme.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ne.

5. Pokud ano, tak který?

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ano.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Vychází.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Nevím, 12 let jsem byla na mateřské.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ani ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne, s ohledem na náš věk a zdravotní problémy.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne.

12. Které Vám konkrétně chybí?

To, aby matka mohla být doma s dětmi, jak dlouho je to potřeba a nemusela pospíchat vydělávat.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Děti chodily do mateřské školy.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Aby si dítě zvykalo na kolektiv vrstevníků.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Asi ne.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Přídatku na dítě, porodné, podpora v mateřství, ale poslední 2 roky už ne.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Moc nehledám.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Lepší průměr.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ne, manžel určitou dobu nebyl zaměstnán.

5. rodina rozhovor ze dne 1. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Zatím máme 1 dítě.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ano.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Spíš ne.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Celkem dobře.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Mateřská byla srovnatelná s platem (bez odměn), rodičovský příspěvek o 5 000 Kč.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Od určitého počtu dětí ano, kvůli bydlení.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne, tak to vliv u nás nemá. Dítě chceme mít i pokud příspěvky zůstanou stejné.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ano, současný příspěvek je už dostatečný.

12 Které vám konkrétně chybí?

Žádný.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Zatím ne, až těsně před školou.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Aby si dítě přivyklo na kolektiv apod.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ano.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Přídavky na děti, rodičovský příspěvek, sirotčí důchod. (Manžel totiž ještě stále studuje a spadá tedy do kategorie nezaopatřené dítě a již nemá otce.)

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Většinou všechno potřebné najdeme na internetu, ale člověk už musí aspoň trochu vědět co má hledat. To se většinou dozvím od kamarádů a příbuzných.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Akorát.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ted' spíš stagnuje, ale očekáváme raketový vzestup :-)

6. rodina rozhovor ze dne 9. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Dvě děti, kterým je 11 a 18 let.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne, ale člověk nikdy neví.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ne.

5. Pokud ano, tak který?

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ano.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Je to tak na hranici.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Zhruba tak o čtvrtinu.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne.

12 Které Vám konkrétně chybí?

--

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ano, posílali jsme děti do školky.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Aby se začlenili do kolektivu.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Asi ne.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Přídavky na děti.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Na internetu, především na stránkách MPSV.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Spíše za chudou.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ne.

7. rodina rozhovor ze dne 9. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Čtyři děti 14, 12, 8 a 3 roky.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne, ani u mě, protože jsem jedináček, ani u manželky, která je ze dvou dětí.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Matka jistě ano. Já bych se tomu raději vyhnul, jelikož si hodlám zachovat zdravou psychiku.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Vycházíme jen tak tak, spíše špatně.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Protože je manželka již 14 let na rodičovské „dovolené“, neumím na otázku odpovědět.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Rodičovský příspěvek v současné výši cca 7000 Kč se nám jeví jako úměrný, přídatky na děti, které mají zohlednit počet dětí v rodině jsou však zcela symbolické (500 – 600 Kč). Nově zavedený odpočet z výsledné daně cca 6000 Kč ročně je ve výsledku dalších cca 500 Kč za měsíc, tedy spíše symbolická částka.

12 Které Vám konkrétně chybí?

Myslíme si, že by stát měl přispívat více na jednotlivé dítě. Přídatky na dítě jen tak tak pokryjí školní obědy a tramvajenku.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ano, všechny školní děti chodily 2 roky do školky.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Chtěli jsme, aby byly děti v kolektivu.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Neznáme, ale myslíme si, že na jiné než na přídavky na děti nemáme nárok.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Využíváme rodičovský příspěvek a přídavky na děti.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne, o žádných nevíme.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Na internetu a na úřadě.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

V porovnání s okolím spíše za chudou, ale naše okolí je docela bohaté. Jsme tedy asi průměrní.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Bohužel ne.

8. rodina rozhovor ze dne 12. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Matyáš 11, Markéta 7

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Máme víc dětí než sourozenců.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Bylo by to příjemné překvapení.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Na placené už ne, jinak ano.

5. Pokud ano, tak který?

Střídáme se.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

To je snad samozřejmost jsou naše společné !

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Dobře.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Náš příjem se nesnížil.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídavku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Nerozhodují u nás peníze.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Nevím nedokáži to posoudit 7500,- mateřské je již trochu lepší.

12 Které Vám konkrétně chybí?

Nevím inspirovala bych se v Německu apod.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ano, do školky.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Kvůli kolektivu dětí a mám pak díky tomu volné dopoledne.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Snad.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Sociální příplatek.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Většinou všechno zjišťujeme na úřadě.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Střed – špatně se to posuzuje.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ano.

9. rodina rozhovor ze dne 15. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

3 (18, 18 a 10)

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ne.

5. Pokud ano, tak který?

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ano.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Dobře.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

V době, kdy jsme měli poslední dítě asi o 15 000 měsíčně, před tím to bylo méně v absolutních číslech i relativně. Před 18 a 23 lety byly ještě životní náklady „socialistické“ a příjmy také.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ano.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne, ale to jen kvůli vyššímu věku, jinak ano.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne.

12 Které Vám konkrétně chybí?

Zákonem uložená vyšší vstřícnost zaměstnavatelů, odstranění diskriminace matek s dětmi na pracovním trhu nejlépe nějakým uzákoněným zvýhodněním – afirmativní akce. Všechny dosavadní tzv. výhody spíše odrazují zaměstnavatele od přijímání matek s dětmi do práce. Více pracovních míst s možností pohyblivé pracovní doby a práce doma. Levnější a dostupnější služby, které by ulehčily starost o domácnost.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Posílali jsme děti do školky od 4 let do nástupu školní docházky, před tím jsme měli na hlídání placenou paní nebo později babičku.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Chtěla jsem nastoupit do práce z finančních důvodů, ale i kvůli strachu ze ztráty kvalifikace, a proto, že mám svou práci ráda. Pracuji jako dětská lékařka.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Myslím, že ano, dnes už žádné nemáme a dříve jsme je myslím znali, tahle otázka, je ale trochu nelogická, jak může někdo odpovědět, že svoje nároky nezná, když je nezná? Například já bych odpověděla stejně, i kdybych o některých dávkách nevěděla, protože bych o nich prostě nevěděla.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Dnes už žádných. Dříve jsme pobíraly přídatky na děti a chvíli i příspěvek na bydlení. Nejsou slevy na daních taky mezi těmito dávkami? Těch využíváme.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Dnes už žádné aktivně nehledáme, myslím, že na nic nemáme nárok.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

S okolím? Nevím co se tím myslí, máme mnohem víc i mnohem méně než spousta lidí v okolí. Rozhodně se nepovažujeme ani za bohaté (v materiálním slova smyslu), ani za chudé.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Spíše ne, ale taky se nezhoršuje.

10. rozhovor ze dne 15. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Jedno – 8 měsíců.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ano.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ne.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Dobře.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Nesnížil se – zejména s ohledem na možnost spol. zdanění manželů.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne, naše rozhodování o dětech není závislé na dávkách od státu.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ano.

12 Které Vám konkrétně chybí?

- - -

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Zatím pochopitelně ne, plánujeme školku od tří let.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Ulehčí to matce, dítě se socializuje.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ano.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Rodičovský příspěvek, porodné, lze-li to počítat pak i spol. zdanění manželů.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Na webu MPSV.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Spíše bohatou.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ano.

11.rozhovor ze dne 16. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Jedno, tři měsíce staré.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ano, tj. 2-3.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ano, ještě 1-2 děti.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Vzhledem k věku dítěte je matka v současné době ještě na mateřské dovolené, po jejím skončení plánuje plynule pokračovat dovolenou rodičovskou.

5. Pokud ano, tak který?

Až manželce skončí mateřská, tak bude dál na rodičovské dovolené ona.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Spíše ne, oběma nám vyhovuje péče matky o dítě.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Bez problémů.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Asi o čtyři tisíce (oproti stávající výši rodičovského příspěvku, který matka zanedlouho začne pobírat).

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Pro rodiny s průměrnými a vyššími příjmy ano, pro rodiny s podprůměrnými příjmy by dávky mohly nebo spíše měly být vyšší.

12. Které Vám konkrétně chybí?

Nechybí.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Vzhledem k věku dítěte ještě ne.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

- - -

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ano.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Zatím žádnou dávku - rodičovský příspěvek bude matka pobírat až po skončení mateřské dovolené, o porodné teprve plánujeme žádat, vzhledem k současným příjmům rodiny na další dávky pravděpodobně nebudeme mít nárok

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

V příslušných právních předpisech a na internetu

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Spíše bohatou

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ano

12. rozhovor ze dne 16. 3. 2007

1. Kolik dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich Kolik nezaopatřených věk?

Máme dvě děti (1,5 roku a 18 let)

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ano.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ne.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Příjem pokrývá základní životní potřeby rodiny.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Víc než o polovinu.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Možná, ale spíše ne.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne.

12. Které Vám konkrétně chybí?

Dostačující finanční a morální ohodnocení rodiče pečující o dítě během rodičovské dovolené. Větší motivace zaměstnavatelů k zaměstnávání rodiče malého dítěte na zkrácený úvazek nebo k úpravám pracovní doby takového rodiče.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečje o děti?

Ano, první dítě jsme do školky posílali.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Důvod jsme měli především finanční.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ne.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Rodičovský příspěvek.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Většinu informací najdeme na internetu nebo na úřadech, kde se vyplácí státní sociální podpora.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Lehce podprůměrnou.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

V současné době nikoliv.

13. rozhovor ze dne 17. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

Máme 2 děti, 5,5 roku a 2,5 roku.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ne.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ano.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Většinou měsíčně utratíme celý příjem, uspoříme minimálně.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Protože jsem před nástupem na mateřskou dovolenou nepracovala (první dítě hned po ukončení studia na VŠ), tak se příjem příliš nezměnil.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Ne.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne.

12. Které Vám konkrétně chybí?

Podpora bydlení pro rodiny s dětmi, možná je to nesmysl, ale to nás nejvíc teď trápí.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ano.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Výchova, dítě potřebuje dětský kolektiv.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ano.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Dostáváme rodičovský příspěvek a přídatky na děti.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Na odboru státní sociální podpory MÚ.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Průměrnou.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ano.

14. rozhovor ze dne 17. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

1 dítě – 1,5 roku.

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Ano.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Ani ne.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Dobře a to i díky tomu, že nemusíme řešit bydlení.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Příjem se nám snížil asi o 7000 Kč.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne, nejsme na tom špatně, takže u nás je to asi zbytečná otázka.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

To nás nijak neovlivňuje.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Ne. Nám konkrétně nechybí nic, ale stejně si myslím, že to je pro jiné rodiny málo.

12 Které Vám konkrétně chybí?

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

Ne, zatím se nás to netýká.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ne.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Rodičovský příspěvek.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Co kde zaslechnu a na úřadě, něco nám také řekli hned v porodnici.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Asi vyšší průměr.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Ano.

15. rozhovor ze dne 17. 3. 2007

1. Kolik nezaopatřených dětí žije ve vaší rodině a jaký je jejich věk?

4 děti (8, 6, 4 a 2)

2. Je počet vašich dětí, které máte nebo ještě plánujete mít, shodný s počtem dětí v rodině, ve které jste vyrůstali vy?

Ne. Já jsem ze 2 dětí, manžel z 8 a rozhodně 8 dětí mít nechceme.

3. Plánujete mít ještě nějaké děti?

Plánuje se operativně, teď jsem se například rozhodla mít další dítě místo nástupu do práce.

4. Je některý s rodičů v současné době na rodičovské dovolené?

Ano.

5. Pokud ano, tak který?

Matka.

6. Přivítali byste střídavou péči o dítě? (střídání matky a otce v péči o dítě)

Já ano, ale z finančních důvodů by to byl nesmysl.

7. Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Vycházíme.

8. O kolik se snížil příjem Vaší rodiny z důvodu čerpání dávek (mateřské, rodičovského příspěvku)?

Po současném zvýšení to už není takový rozdíl.

9. Ovlivní (ovlivnila) vaše rozhodování o počtu dětí finanční situace rodiny?

Ne.

10. Pokud by bylo vyšší sociální zabezpečení rodin s dětmi (výše rodičovského příspěvku, přídatku na dítě.....), zvažovali byste mít další dítě?

Není to pro nás podstatné. Nejsme finančně závislí na státu, trošku mi to připadá nerozumné pořídit si hodně dětí a spoléhat na to že se stát postará.

11. Připadá vám podpora státu - poskytované služby a dávky pro rodiny dostačující?

Radši bych uvítala snížení daní.

12 Které Vám konkrétně chybí?

Nevím.

13. Posíláte (posílali) jste svoje děti do jeslí, školky nebo do jiné instituce, kde se pečuje o děti?

V současné době ne, dvě nejstarší chodili dva roky před školou, teď to spíš nechám jen na poslední rok, ten se zatím nemusí platit.

14. Pokud ano, jaký jste k tomu měli (máte) důvod?

Osamostatnění a přivykání na dětský kolektiv.

15. Znáte své nároky na všechny dávky sociálního zabezpečení?

Ano.

16. Které z nich konkrétně využíváte?

Rodičovský příspěvek.

17. Využíváte nějaká služby sociálního zabezpečení? Pokud ano, které?

Ne.

18. Kde hledáte informace o možnostech jednotlivé dávky pobírat a o jejich aktuální výši?

Nehledám, třeba o zvýšení rodičovského příspěvku mně informuje městská část.

19. Považujete svoji domácnost v porovnání s okolím spíše za bohatou nebo chudou?

Asi bohatou, když nemáme nárok na přídavky, ale to je relativní.

20. Máte pocit, že se vaše finanční situace postupně během let zlepšuje?

Vždy je to závislé na tom jakou má manžel práci a jestli jí má a kolik mu za ní zaplatí zaměstnavatel. Jsme na to lépe než před deseti lety.

10. 3 Shrnutí

Ze 15 oslovených rodin má 5 jedno dítě, 5 dvě děti a 5 rodin 3 a více dětí.

U vícečetných rodin je většinou počet dětí, který mají, vyšší, než počet sourozenců rodičů. Všechny rodiny, které mají jen jedno dítě, by si přály a počítají s tím, že ještě nějaké budou mít.

U všech dotázaných je nebo byla na rodičovské dovolené matka. V současné době je na rodičovské případně ještě mateřské dovolené polovina dotazovaných matek. Otec doma s dětmi nebyl žádný. Pět rodin by přivítalo střídavou péči, ale k její realizaci zatím nedošlo. Spíše jsou dle jednotlivých dotazovaných pro střídání v péči matky než otcové. V jedné rodině se nyní střídají, ale již mají starší děti, takže už nemají nárok na dávky.

Rodiny si myslí, že počet dětí, který mají nebo by chtěli ještě mít, není závislý tak zásadně na jejich finanční situaci. Jen u jedněch při rozhodování měli vliv peníze. Rodiny, které ještě plánují děti mít by svoje představy změnili pouze v jednom případě s ohledem na bytovou situaci a u druhých při představě, že by děti v důsledku finanční situace nemohly dělat aktivity, které jsou z pohledu rodičů pro rozvoj jejich dětí důležité.

S nástupem matky na mateřskou dovolenou se třem rodinám příjem nesnížil a zůstal stejný jako předtím. U ostatních došlo ke snížení, tak asi o čtvrtinu až polovinu, vyjádřeno v korunách o 5000 Kč – 8000 Kč. Ti, co mají nyní starší děti nebo je žena doma už delší dobu, vyjádřit snížení příjmu v korunách spíše nedokážou. V průběhu doby se situace mění, vyjádření v číslech jsou relativní a vývoj situace v posledních patnácti letech byl velmi markantní.

Každá rodina posílala nebo se chystá posílat děti do mateřské školy, ale ani ne tak z důvodu, že by oba rodiče museli jít pracovat, to pouze v jednom případě, ale aby se dítě začlenilo do nějakého kolektivu. Jedna matka- lékařka děti posílala do školky také proto, aby neztratila kvalifikaci v oboru. Dle názoru otce z vícečetné rodiny jejich dětem stačí, když jsou v kolektivu s ostatními sourozenci, takže školku nenavštěvují. Tento názor je ale postaven na základě většího počtu dětí, předpokládám, že v případě, že by dítě měli jen jedno, tak ho také do školky pošlou.

Co se týká sociálního zabezpečení, tak téměř všechny rodiny pobírají z pravidelných dávek přídatky na děti. Ti co mají s ohledem na věk dětí nárok, tak pobírají rodičovský příspěvek. Samozřejmě všichni dostávali nebo dostávají peněžitou pomoc v mateřství, což je ale dávka z nemocenského pojištění a také jim byla vyplacena jednorázová dávka státní

sociální podpory - porodné. Rodina s šesti dětmi a jedna se dvěma pobírají i sociální příplatek. Ze služeb sociálního zabezpečení nikdo nic nevyužívá.

Z rozhovorů vyplývá, že jsou dotazovaní povětšinou nyní po zvýšení rodičovského příspěvku na 7 528 Kč s jeho výší spokojeni. V pěti případech jsou spokojeni i s celkovou podporou státu. Názory na další finanční dávkovou podporu státem se různí. Spíše by ale přivítali různá jiná zvýhodnění rodin, například dle rodiny s šesti dětmi vyřešit problém „rodinných“ vstupenek. V tomto případě jsou vícečetné rodiny v nevýhodě, protože rodinné vstupné bývá „2 + 2“- 2 děti a 2 rodiče. Dalším zvýhodnění by chtěli oproti rodinám bez dětí například zajištěním důchodů. Celou velkou problematikou jsou pak daně a různá zvýhodnění, i když to se již v posledních dvou letech zlepšilo. Lze využít tzv. společné zdanění manželů a využívat daňové bonusy. Přesto dle některých lze v této oblasti udělat ještě mnohem víc.

Dále je problém bydlení. Převážně mladé rodiny musí nejprve dlouho řešit bytovou otázku a pak může být i rozhodování o počtu dětí závislé na velikosti prostoru, který mají k dispozici. Sice existuje dávka na podporu bydlení, ale ta nevyřeší problém koupi bytu nebo domu za dnes v Praze milionové částky.

Někteří by ocenili větší motivaci, ochotu a vstřícnost zaměstnavatelů a „třeba to i uzákonit“. Dále více bojovat za odstranění diskriminace matek s dětmi na pracovním trhu nejlépe nějakým uzákoněným zvýhodněním – „afirmativní akce“. Dle názoru jedné z matek všechny dosavadní tzv. výhody spíše zaměstnavatele odrazují. Mohlo by být také více pracovních míst s možností pohyblivé pracovní doby, práce doma apod. Podporou by byly i levnější a dostupnější služby, které by ulehčily starost o domácnost. V rozhovorech jsem se setkala i s doporučením, že bychom se mohli inspirovat, co se týká systému podpory rodin, třeba někde v zahraničí.

Informace o možnostech nároku na různé dávky a příspěvky rodiny zjišťují buď na internetových stránkách MPSV a jiných institucí nebo přímo na obecních úřadech. Spoustu se toho také prvotně dozví od kamarádů a příbuzných, případně hned v porodnici informují matku o základních dávkách na které má nárok (viz porodné atd.)

Ze 15 dotazovaných se finanční situace u sedmi zlepšuje, u ostatních je spíše stále stejná, ale nikdo se nevyjádřil, že by se zásadně zhoršovala. Všem nezbývá nic jiného než s příjmy, které mají, nějak vycházet. Některým se to daří lépe, jiným hůře. Myslím, že to ale není zas tolik ovlivněno počtem dětí, jako třeba zaměstnáním rodičů.

Z odpovědí na dotaz, zda považují svoji domácnost spíše za bohatou nebo chudou v porovnání s okolím lze vyčíst následující. Šest rodin si připadá průměrných, šest jich má

pocit, že jsou spíše lepší průměr a bohatší a tři rodiny vidí svoji situaci v porovnání s okolím horší. Nelze říci, že by subjektivní pocit dotazovaných o finanční situaci byl závislý na počtu dětí. Spíše chudí si připadají jak ti, co mají 2 děti stejně jako ti co jich mají 6. Zde jde ale o nastavený životní standard, který rodina má a na prostředí, ve kterém se pohybuje, jak jsou na tom rodiny v jejich okolí.

Závěr

Vzhledem ke stále měnící se politické situaci v našem národě není jednoduché pro běžného občana si udržet aktuální přehled o podpoře rodin státem. Ve své práci jsem se pokusila zhruba shrnout možnosti využívání finančních příspěvků a dávek od státu pro rodiny s dětmi. Je však třeba neustále sledovat novelizace zákonů, které se k této problematice vztahují. Od jednotlivých dotazovaných jsem zjistila, že v dnešní době aktuální informace o dávkách a celé nabídce systému sociálního zabezpečení zjišťují převážně na internetu nebo na konkrétním úřadě.

Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo v roce 2004 Národní zprávu o rodině, ve které obsažně pojednává o celé situaci rodin v České republice. Na ministerstvu byl také vypracován Akční plán na podporu rodin s dětmi v období 2006- 2009. Vzhledem k tomu, že nebylo během posledního roku jasné, kdo vlastně bude dál v naší zemi vládnout a jakým směrem svoji podporu rodin rozvíjet, tak k plánovanému průběhu realizace Akčního plánu nedošlo. Jak se bude situace v České republice v otázce rodinné politiky dále vyvíjet záleží na politické situaci. Rodiny uvedly, že v podstatě jejich finanční situace během let nezlepšuje, a že se svými příjmy v podstatě vycházejí, i když je to pro některé docela problém.

Z rozhovorů vyplývá, že finanční podpora od státu nemá zas tak zásadní vliv na rozhodování o počtu dětí, které rodiny mají nebo plánují ještě mít. Přesto však všichni nějaké dávky pobírají a myslím, že bez jejich příjmu by se rodinná finanční situace docela zhoršila. Matky pobírající rodičovský příspěvek uvítaly jeho zvýšení od 1. 1. 2007. Další a větší podporu státu pro rodiny si nepředstavují v zavedení nových dávek a jejich zvyšování, spíše by matky uvítaly různá zvýhodnění a úlevy oproti bezdětným párům a jednotlivcům. Jde o to, aby se v našem státě a společnosti vybudoval komplexní systém podpory rodin nejen finanční, ale i vztahový a morální.

Resumé

česky

Práce se zaměřuje především na finanční podporu státem pro rodiny s malými a více dětmi. Jsou popsány všechny dávky a služby zaměřené na rodinu jako celek, které podporují rodinu při výchově a vzdělávání dětí.

V práci je nejprve krátké shrnutí situace rodin ve 20. století a dále je srovnáván vývoj jednotlivých dávek sociálního zabezpečení, které zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění, státní sociální podpora, sociální péče a sociální služby. Jsou samozřejmě zohledněny všechny právní předpisy v platném znění.

V dalších kapitolách se popisován pohled na počet dětí. V současné době je v České republice nejrozšířenější tzv. dvoudětný model. Mnohdy rodiče mají dítě jen jedno, proč tomu ale tak je? Vždyť následkem toho dochází k postupnému stárnutí a vymírání naší populace. Zjistíme, jak se změnil postoj společnosti a státu k rodinným otázkám v poslední době. Důraz je kladen především na vývoj rodičovské dovolené a služby péče o děti a jejich finanční zajištění.

Diskuse o materiální a finanční situaci a o potřebách konkrétních jednotlivců je v rodinách na předním místě. V práci vidíme, jak domácnosti v České republice v uplynulých 2 letech hospodařily, jaké byly jejich příjmy a výdaje. V tabulkách můžeme sledovat strukturu příjmu rodin dle počtu členů a pro srovnání výdaje státu na dávky státní sociální podpory. Je zde také využito některých poznatků z několika výzkumů zabývajících se rodinnou situací v posledních letech.

V empirické části při rozhovorech s jednotlivými rodinami se dozvídáme, jaké finanční příspěvky rodiny nejvíce využívají a jakou další podporu státem by přivítali. Otázky jsou také zaměřeny na výši příspěvků a nároků na ně. Dalším cílem rozhovorů je zjistit, zda vycházejí rodiny s financemi které mají, a jak bohatí či chudí se považují v porovnání s okolím.

anglicky

My paper deals mainly with the topic of financial aid from the state for families with young or many children. All allotments and services directed to a family as a whole that help family with education and upbringing of children are described.

At the beginning of the paper, there is a short resume of the situation of families in the 20th century followed by a comparison of the evolution of individual allotments, including retirement insurance, health insurance, social financial aid, social care, and social services. All directives in full wording were of course taken in.

In further chapters, the view on the number of children in a family is described. Recently in the Czech Republic, the so-called twochildren model is the most common. Very often parents have only one child, but why is it so? The effect of this is gradual aging and dying out of our population. We will find out, how the state and society's attitude towards the family issues have changed. The biggest emphasis is put on the development of parental leave, the service of children care and their financial provision.

Discussion about the financial situation and about the needs of each individual is the most important in families. In the paper we are able to see how the households in the Czech Republic have been contriving in the past two years, how much their incomes and expenses were. In the tables we can follow the structure of income of a family in order by the number of members and the state expenses on the financial aid for comparison. Some of the results from several researches surveying the family situations of last years were also used here.

In the empiric part – the interviews with individual families – we find out what kind of financial aids they use the most and what further state support they would welcome. The questions also discuss the height of the allotments and the demands for them. Other goal of the interviews is to find out, if families can do with the finances they have, and how rich or poor they consider themselves compared to the others.

Seznam literatury

Tištěné prameny, literatura a výzkumné zprávy

ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a mění se gender role- sociální analýza české rodiny*, Pracovní texty, Praha: Soc. ústav AVČR 1997, ISBN 80-85950-42-1.

ETTLEROVÁ, S. *Příjmová diferenciacie rodin a domácností, vliv dávek státní sociální podpory na příjmy rodiny*, Praha: VÚPSV, 2003.

FRANCOIS, DE S. *Sociologie současné rodiny*, 1.vydání přeložil S. Štech a L.Šašková, Praha: Portál, 1999. ISBN- 80-7178-249-1.

FREIOVÁ, M. A KOL. *Sociální experimenty a rodina, Současný stav politické diskuse*, Studie č.6 Občanský institut Praha 1995. ISBN 80-901659-2-3.

JAHODA, R. KOFROŇ, P. *Domácnosti a sociální dávky v letech 2000-2003*, Praha: VÚPSV výzkumné centrum Brno 2005

KREBS, V. *Sociální zabezpečení. Sociální politika*, 1.vyd. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-33-7

KŘÍŽKOVÁ A., VÁCLAVÍKOVÁ- HELŠUSOVÁ L. *Sociální kontext života žen pracujících v řídicích rolích* Praha: Sociologický ústav AVČR, 2002. ISBN 80-7330-035-4.

KUCHAŘOVÁ, V. A KOL. *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů*, 1. vyd. Praha: VÚPSV 2006, ISBN 80-87007-18-2.

MAŘÍKOVÁ, H. *Proměny současné české rodiny (rodina- gender- stratifikace)* 1.vydání, Praha: SLON edice studie, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1.vydání Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1993. ISBN 80-901424-7-8 .

PIKÁLKOVÁ, S. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, Praha: sociolog.nakladatelství SLON, 2000. ISBN 80-85850-87-7

PŘÍHODOVÁ, K. *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů Zpráva z výzkumu realizovaného jako součást projektu Programu Iniciativy Společenství EQUAL, Role rovných příležitostí pro ženy a muže v prosperitě společnosti (Půl na půl)* 1. vydání, Praha: VÚPSV 2006,

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. *České ženy : vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*, 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AVČR, 2003. ISBN 80-7330-040-0

VEČEŘA, M.. *Sociální stát, východiska a přístupy*, Praha: studijní texty SLON 1993. ISBN-80-901424-6.

Sborník textů z česko-německo- rakouské konference (7.4.2003). *“Fungující rodina základní zdroj dlouhodobé ekonomické prosperity státu“*, Národní centrum pro rodinu Brno 2003, ISBN 80-239-1629-7

Zákony

Zákon č. 54/ 1956 Sb. o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/ 1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.117/ 1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.110/ 2006 Sb. o životním a existenčním minimu.

Zákon č. 108/ 2006 Sb. o sociálních službách

Zákon č.111/ 2006 Sb. o hmotné nouzi

Zákon č. 262/ 2006 Sb. zákoník práce

Narizení vlády č. 567/2006 Sb. minimální mzda

Vyhláška č. 505/ 2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona 108/ 2006 Sb. o sociálních službách

World wide web zdroje

ANDRÝSOVÁ, L. *Životní úroveň a důvody nouze*, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR- výzkum Naše společnost 2006, tisková zpráva Eu 61128 [online] (cit.20.1.2007) dostupné na www: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100624s_eu61128.pdf

BELLING, V. *Přestanou Češi vymírat?* článek ze dne 9. 10. 2006 [online] (cit.18. 12. 2006) dostupné na www: <http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=970>

ČERVENKA, J. *Občané o životní úrovni a sociálních podmínkách*, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR , tisková zpráva Eu 60515 [online] (cit.20. 1. 2007) dostupné na www: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100581s_eu60515.pdf

Deník právo, www servis /14. 8. 2006/ ekonomika [online] (cit. 25. 11. 2006) dostupné na www: http://www.novinky.cz/ekonomika/socialni-prijmy-rodin-dosahly-v-prvnim-ctvrtletim-90-miliard_93008_lqifp.html

databáze českého statistického úřadu www.czso.cz

internetový portál ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz

Národní zpráva o rodině, MPSV 2004 [online] (cit. 20. 1. 2007) str.150 dostupné na www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf

Právo. Chudoba ohrožuje rodiny s dětmi článek ze dne /19. 9. 2005/ [online] (cit. 19. 1. 2007) dostupné na www

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/19_9_2005_chudoba_ohrozuje_rodiny_s_detmi

Rodinná politika [online] Praha: Občanský institut, 2006 (cit. 18. 1. 2007) Měsíčník. Dostupné na www: http://www.obcinst.cz/Newsletter/RP3+4_06.pdf

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Složení domácností zaměstnanců v letech 1996 až 2002

Tabulka č. 2 Struktura dávek státní sociální podpory rodin s dětmi a s minimálními příjmy v závislosti na počtu dětí v roce 2002 (průměr na osobu a za rok v Kč a v %)

Tabulka č. 3 Vývoj částek životního minima

Tabulka č. 4 Částky existenčního minima

Tab. č. 5 Výše porodného

Tab. č. 6. Nárok na přídavky na děti

Tab. č. 7. Výše přídavku na dítě r.2007

Tab. č. 8 Výše přídavku na dítě r. 2006

Tab. č. 9 Nárok na sociální příplatek pro rok 2007

Tab. č.10 Sociální příplatek dle věku dítěte pro rok 2007

Tab. č. 11 Normativní náklady v Kč pro nájemní byt

Tab. č. 12 Normativní náklady v Kč pro družstevní byty a byty vlastníků

Tab.č.13 Čisté peněžní příjmy domácností v 1. pololetí r 2005 a 2006 podle statistiky rodinných účtů

Tab. č. 14 Struktura čistých peněžních příjmů domácností v 1.pololetí 2006

Tab. č. 15 Dávky státní sociální podpory vyplacené v 1.pololetí 2005 a 2006

Tab. č. 16 Vyplacené dávky státní sociální podpory připadající měsíčně na 1 obyvatele v územním členění v 1.pol. 2005 a 2006

Tab. č. 17 Čisté peněžní výdaje domácností v 1.pololetí 2005 a 2006

Tab. č. 18 Struktura čistých peněžních výdajů v 1. pololetí 2006 (v %)

Tab. č. 19 Jak vaše domácnost vychází se současným příjmem?

Tab. č. 20 Subjektivní materiální status domácnosti

Tab. č. 21 Vývoj poměru rodičovského příspěvku vzhledem k hrubému domácímu produktu v letech 1996- 2004